

“Strukturālo reformu ietekmes novērtējuma veikšana”

ID Nr. MK VK 2010/21 ESF

1.2.4. *Novērtējuma un
rekomendāciju izstrāde par
personas tiesībām vērsties iestādē
ar iesniegumu un saņemt atbildi pēc
būtības LR un ES dalībvalstīs*

3. Nodevums

- **Starpziņojums**
par normatīvā regulējuma analīzi un
iestāžu un tiesu prakses analīzi Latvijā,
- ārvalstu prakses **Izpildes metodoloģija**

Pasūtītājs:

Valsts kanceleja,
reģ.Nr.90000055313,
Brīvības bulvāris 36,
Rīga, LV-1520

Izpildītājs:

PricewaterhouseCoopers
SIA, Kr. Valdemāra 19,
Rīga, LV-1010

Tālr.: +371 67094400
Fakss.: +371 67830055
E-pasts:
pwc.riga@lv.pwc.com

2011. gada 11.aprīlī

PricewaterhouseCoopers SIA vārdā

pwc

Z.V.

Zlata Elksniņa-Zaščirinska
Valdes locekle

Iesniegumu likuma normatīvā regulējuma analīze Iestāžu un tiesu prakses analīze Latvijā

Saturs:

Vispārīgā informācija un metodes	3
Kopsavilkums	4
Ieteikumi	8
1. Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā noteikto tiesību apjoma analīze	10
2. Iesniegumu likuma tiesību normu redakciju vēsturiskie motīvi	18
2.1. Likuma struktūra	
2.2. Terminoloģija	
2.3. Elektroniskie iesniegumi	
2.4. Iesniegumu aprīte starp iestādēm	
2.5. Atbildes termiņu aspekti	
2.6. Personas datu aizsardzība	
3. Iesniegumu likuma tiesību normu regulējuma analīze	20
4. Iestāžu intervijas	26
5. Latvijas Republikas tiesu prakses analīze	34
Ārvalstu un Eiropas Cilvēka tiesību tiesas prakses analīzes izpildes metodoloģija	41

Vispārīgā informācija un metodes

Šā nodevuma ietvaros pētījums tika veikts pa šādiem galvenajiem posmiem:

- pētīts Latvijas Republikas Iesnieguma likuma tiesību normu satura sākotnējo motīvu izvērtējums, analizējot Latvijas Republikas Satversmi (īpaši Latvijas Republikas Satversmes 104.pantu), Iesniegumu likumu, Informācijas atklātības likumu, Valsts pārvaldes iekārtas likumu un citus normatīvos aktus, kā arī Latvijas Republikas tiesu praksi;
- pētīts iesniegumu izskatīšanas un atbildēšanas process valsts pārvaldes iestādēs, galvenokārt veicot Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā un Iesniegumu likumā noteikto privātpersonas tiesību apjoma analīzi un piemērošanas praksē analīzi;
- veikta valsts pārvaldes iestāžu intervēšana, nosūtot iestādēm jautājumus, saņemot rakstveida atbildes un to precizējumus tiekoties ar iestāžu pārstāvjiem;
- pētīti Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta administratīvo lietu departamenta spriedumi un blakus sūdzības lietās pieņemtie lēmumi. Šajā gadījumā tika vērtētas būtiskākās judikatūras atziņas saistībā ar privātpersonu tiesībām vērsties iestādē ar iesniegumiem. Tiesu prakses analīzes ietvaros aplūkoti gadījumi, kad privātpersonai iestāde nav sniegusi atbildi uz iesniegumu, nav sniegusi to likumā noteiktajā laikā un kārtībā, kad iesniegums atstāts bez izskatīšanas vai iestāde kādā citā veidā atteikusies uz iesniegumu atbildēt.

Kopumā nodevuma sagatavošanā izmantota vēsturiskā, socioloģiskā, salīdzinošā un dedukcijas metode.

Kopsavilkums

Demokrātiskā valstī ir būtiski, ka ierosinājumus attiecībā uz līdzdarbību var dot arī sabiedrība un katrs indivīds atsevišķi. Tā, kā Valsts pārvaldes iekārtas likumā šāda procesuāla regulējuma nav, tad šo funkciju faktiski nodrošina Iesniegumu Likums. Iesniegumu likuma 1.panta mērķis ir nodrošināt konkrētu kārtību, kādā privātpersona var vērsties pie valsts pārvaldes iestādes, galvenokārt, lai no savas puses ierosinātu Valsts pārvaldes iekārtas likumā un citos ārējos normatīvajos aktos jau noteiktos līdzdarbības veidus. Otrkārt, izteikt savus priekšlikumus, sūdzības par jautājumiem, kas saistīti ar valsts pārvaldes objektīvās darbības uzlabošanu.

Šāds mehānisms ir svarīgs pilsoniskās sabiedrības elements bez kā demokrātiska valsts iekārta nevarētu pastāvēt, jo tas nodrošina indivīda līdzdalību valsts pārvaldē.

Personas tiesības vērsties valsts iestādē ar iesniegumu ir uzskatāma par personas pamattiesību, kas ir nostiprināta Satversmē. Taču kā jebkura no pamattiesībām arī tā var būt ierobežota, ja ierobežojums sasniedz leģitīmu mērķi un ir samērīgs.

Normatīvais regulējums

Satversmes 104.panta dispozīcijas daļa '*likumā paredzētajā veidā*' dod iespēju likumdevējam leģitīmā mērķa sasniegšanai precizēt un ierobežot personas tiesības vērsties iestādē un saņemt atbildi pēc būtības.

Analizējot gramatiski Satversmes 104.pantu, jāsecina, ka tas garantē privātpersonai tiesības vērsties *valsts un pašvaldību iestādēs* ar iesniegumiem (vārds tiek lietots daudzskaitlī) un saņemt atbildi (vārds tiek lietots vienskaitlī) pēc būtības.

Iesniegumu likums ir nepieciešams, kā cilvēka tiesību konkretizācijas mehānisms attiecībā uz tiem gadījumiem, kuri netiek noregulēti iesniegumu saistībā ar Administratīvā procesa likumu vai kādu citu likumu, piemēram, Informācijas atklātības likumu, Tiesībsarga likumu un citiem.

Privātpersonas tiesību apjoms attiecībā pret iestādēm, kurām ir pienākums sniegt atbildi pēc būtības ir atkarīgs ne tikai no Iesnieguma likuma regulējuma, bet pamatā no esošās izpratnes par iestādes jēdzienu, ko nosaka Valsts pārvaldes iekārtas likums un Administratīvā procesa likums. Tāpēc iestāde Satversmes 104.panta izpratnē jāsaprot plašākā nozīmē un tā var būt arī Saeimas kanceleja, tiesas, prokuratūra, Latvijas Zvērinātu advokātu padome un citas institūcijas, kas veicot savas funkcijas parasti nav pieskaitāmas pie izpildvaras atzara.

Saskaņā ar Iesniegumu likuma 1.pantu – *šā likuma mērķis ir veicināt privātpersonas līdzdalību valsts pārvaldē*. Līdz ar to ir būtiski interpretēt līdzdalības jēdziena nozīmi šā likuma izpratnē.

Iesniegumu likums, vienlaikus, pilda Satversmes 104.pantā noteikto tiesību realizēšanas procesuālā mehānisma lomu attiecībā uz gadījumiem, kad persona vēlas līdzdarboties valsts pārvaldē vai noskaidrot kādu ar to saistītu jautājumu, un tas ir Valsts pārvaldes iekārtas likuma 48.-53.pantā noteikto tiesību procesuālais mehānisms.

Atbilstoši Iesnieguma likuma mērķim privātpersonai būtībā nebūtu jādod tiesības saskaņā ar šo likumu vērsties pie valsts pārvaldes iestādes, lai risinātu jautājumus, kas skar konkrētās privātpersonas subjektīvo tiesību realizāciju, jo šādu jautājumu risināšanai ir paredzēts administratīvais process un ar to saistītie normatīvie akti.

Vadoties tikai no Iesniegumu likuma 1.pantā noteiktā mērķa, personai ir subjektīvās tiesības tikai uz līdzdalības ierosinājumu vai likumā tieši paredzētajos gadījumos piedalīties valsts pārvaldē noteiktā veidā. Personai nav subjektīvo tiesību, lai valsts pārvalde ierosina disciplinārlietas pret ierēdņiem, izdod tādu vai citu normatīvo aktu vai atbrīvo no valsts civildienesta kādu konkrētu ierēdņi. Tāpēc no šāda viedokļa, Iesnieguma likuma 2.p. teksts ar terminiem: *lūgums* un *jautājums* iedrošina privātpersonas izteikt iesniegumos tādus prasījumus, uz kuru izpildi no valsts iestādes puses viņiem tiesību nav.

Pēc satura vienādu iesniegumu nosūtīšana visām valsts pārvaldes iestādēm nerada personai tiesības tieši no katra iesnieguma adresāta saņemt atbildi, jo tā būtu Satversmē noteikto tiesību apjoma pārprašana.

Tas, ka personai nav iespēju uzzināt, ka par tieši tādu pašu vienu jautājumu jau kāds ir vērsies iestādē un saņēmis atbildi, rada situāciju, ka tiek rakstīti atkārtoti iesniegumi par līdzīgiem jautājumiem un iestādei ir jātērē resursi atbildes sniegšanai.

Ja persona nepamatoti ar saviem iesniegumiem sniegt atbildi pēc būtības prasa pārmērīgus resursus no valsts puses, tas līdz ar to nepamatoti ierobežo citu personu tiesības saņemt informāciju vai atbildi pēc būtības, jo valsts nespēj pienācīgi tos izskatīt. Tiesību ļaunprātīga izmantošana, apzināti darbojoties pretēji cilvēktiesību būtībai nav konstitucionāli aizsargājama. Nevienam nav pieļaujams izmantot tam garantētās cilvēktiesības, lai vājinātu vai grautu demokrātiskas sabiedrības ideālus un vērtības.¹

Iestāžu un tiesu prakse

Tiesību normu vērtēšana tikai ar vēsturisko vai teleoloģisko (pēc mērķa) interpretācijas metodi un apskatot rezultātu tikai no teorētiskā viedokļa varētu novest pie kļūdainiem secinājumiem, tāpēc svarīgi ir noskaidrot tiesību normu

¹ LR Austākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 08.06.2007. spriedums lietā Nr.SKA-194/2007.

piemērošanas praksi valsts iestādēs, lai pārliecinātos par vienveidīgas un likumdevēja gribas atbilstoši likuma piemērošanas esamību.

Izvērtējot vairāk nekā simts valsts iestāžu saņemtu iesniegumu ir jāsecina, ka privātpersonu izpratne par līdzdalību valsts pārvaldē ir diezgan ierobežota, kas nepamatoti noslogo iestādes un spiež tās nelietderīgi izmantot savus resursus.

Tika noskaidrots, ka valsts iestādes izlemjot jautājumu par atbildes sniegšanu uz iesniegumiem paplašināti tulko Iesniegumu likuma normas, sniedzot atbildes uz iesniegumiem, kuru saturs neveicina līdzdalību valsts pārvaldes darbā un pat pie esošā normatīvā regulējuma būtu atstājams bez atbildes.

Tādējādi iestādes izvairās no konfliktsituāciju rašanās un neveicina iestāžu, un sabiedrības interesēm atbilstošas tiesu prakses izveidi, kas ļautu novilkt robežšķirtni starp situācijām, kad atbilde uz iesniegumu pēc būtības nav jāsniedz, tas savukārt varētu ļaut iestādēm iekonomēt resursus vai izmantot tos citiem mērķiem.

Šī pētījuma tapšanas laikā tika apkopota informācija par 21 valsts pārvaldes iestāžu praksi Iesniegumu likuma sakarā, kas ļauj izdarīt vispārinošus secinājumus par esošiem problēmjautājumiem Iesniegumu likuma piemērošanas praksē, kuri varētu tikt izmantoti nākotnē attiecībā uz visu valsts pārvaldes iestāžu kopumu.

Visas intervētās iestādes ir norādījušas, ka veicina privātpersonas līdzdalību valsts pārvaldē, ievieojot informāciju par savu darbību, izstrādājot normatīvo aktu projektiem un citu informāciju, kā arī rīko seminārus un veic skaidrojošo darbu. Līdz ar to ir secināms, ka iestādes cenšas darīt visu iespējamo, lai jebkura persona, kurai ir tāda vēlēšanas varētu sekot līdz iestādes darbam un līdzdarboties, tādējādi tiek veicināta personas līdzdalība valsts pārvaldē.

Jāsecina, ka Iesnieguma likuma mērķis ir atbilstošs, tomēr būtu jāveido arī atbilstoša izpratne par to, ka šis likums nav vērst uz privātpersonas subjektīvo tiesību jautājumu risināšanu. Tāpēc būtu jāpārskata gadījumi, kad iestādes atbildi ir atļauts pārsūdzēt un, kāds būtu šis pārsūdzības process.

Pārmērīgu iesniegumu plūsma Tieslietu ministrijas un Ieslodzījumu vietu pārvaldei ir saistīta nevis ar Iesniegumu likuma trūkumiem, bet ar Latvijas sodu izpildes kodeksa tiesību normām, kur paredzētas ieslodzīto tiesības bez maksas vērsties tiesībsargājošās iestādēs ar iesniegumiem. Šādi iesniedzēji izmanto Iesnieguma likuma tiesību normu, kas paredz pārsūtīt iesniegumu citām iestādēm, ja tas nav iesniegts pēc piekritības. Minētajām iestādēm ir arī lielākais pēc skaita tiesvedības apjoms ar iesniedzējiem situācijā, kad šīs iestādes savas kompetences ietvaros izdod administratīvos aktus.

Iesniegumu likums paredz pārsūtīt iesniegumu, ne vēlāk, kā septiņu darba dienu laikā, ja tas neietilpst iestādes kompetencē. No iesniegtajiem un analizētajiem dokumentu paraugiem secināms, ka šis termiņš tiek ievērots un parasti iestādes pārsūta iesniegumus divu līdz septiņu dienu laikā.

Iestādes reti izvēlas pieņemt lēmumu par iesnieguma neizskatīšanu pat tad, ja tas būtu kvalificējams, kā aizskarošs. Tas saistīts ar to, ka jebkurā gadījumā gan atbildi pēc būtības, gan lēmumu par iesnieguma neizskatīšanu var pārsūdzēt tiesā. Ņemot vērā, ka jebkādas atbildes sniegšana samazina risku, ka tā tiks pārsūdzēta, iestādes reti pieņem lēmumu iesniegumu neizskatīt.

No iestāžu intervijām var izdarīt secinājumus, ka katra iestāde uz tiesvedības procesu saistībā ar Iesniegumu likuma piemērošanu skatās šauri, tikai analizējot savā iestādē saņemtos iesniegumus un to pārsūdzības gaitu. Lai nepieļautu Iesnieguma likuma nepareizu piemērošanu un līdz ar to turpmākus tādus tiesvedības procesus, kuros valsts iestāde zaudē, ir jāanalizē arī citu iestāžu tiesvedības procesu gaita. Kaut cik izvērstāku apkopojumu attiecībā uz Iesnieguma likuma izpratni saistībā ar judikatūras tendencēm ir mēģinājusi priekš sevis veidot tikai Tieslietu ministrija.

Tiesu prakse norāda uz to, ka, no vienas puses – personai nav tiesību uz noteikta satura atbildi. No otras puses, - ja persona nav saņēmusi atbildi, kādu tā vēlējas vai uzskata, ka nav saņēmusi pilnībā, ir piemērojama Iesnieguma likuma 10.panta otrā daļa – neatbildēšana daļā uz personas jautājumiem (kas var būt arī privātpersonas subjektīvs viedoklis), tomēr pārsūdzama, kā faktiskā rīcība.

Ieteikumi

Normatīvais regulējums

1. Nepieciešams izstrādāt detalizētas prasības (pēc formas un satura) iesnieguma noformējumam, atbildes sniegšanas procedūrai un termiņiem, lai sakārtotu un sistematizētu vairākos tiesību aktos atrodamās personas tiesības vērsties iestādē un saņemt atbildi.
2. Jāizskata iespēja paredzēt likumā prezumpciju, ka iesniedzējs nevēlas saņemt rakstisku atbildi, ja iesniegumā tas tieši nav ierakstīts.
3. Būtu jāprecizē līdzdalības jēdziena saturs Iesniegumu likuma izpratnē.
4. Jāprecizē sadarbības regulējuma mehānisms Valsts pārvaldes iekārtas likumā, lai neveidotos situācijas, kad iestādes nevar panākt vienošanos par sadarbību atbildes sniegšanā, ja iesnieguma izskatīšanā ir iesaistītas vienlaikus dažādas iestādes.
5. Turpmāka uzmanība attiecībā uz Iesniegumu likuma tiesību normu iespējamiem grozījumiem būtu jāpievērš Iesniegumu likuma 2.pantam, 4.pantam, 7.pantam, 9. un 10.pantam.

Iestāžu un tiesu prakse

6. Jāizvērtē vienota mehānisma izstrāde (informatīva vai institucionāla), kad uz vienas personas vairākām iestādēm nosūtītiem iesniegumiem, persona saņemtu tikai vienu atbildi valsts pārvaldes vārdā.
7. Jāveicina tas, ka gan iesnieguma saturs, gan attiecīgās atbildes ir vispārpieejamas, līdzīgi, kā tas tiek realizēts attiecībā uz administratīvajiem aktiem, kurus atsevišķas valsts pārvaldes iestādes jau publicē savās interneta mājas lapās (piemēram, Konkurences padome, LR Uzņēmumu reģistrs, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs u.c.).
8. Iestādēm būtu jāievēro Iesniegumu likuma 7.p. dotā iespēja un nav jāsniedz atbildi uz iesniegumu, ja:
 - iesniegumā nav norādīts iesnieguma iesniedzējs (fiziskajai personai – vārds, uzvārds un adrese; juridiskajai personai – nosaukums un juridiskā adrese);
 - iesniegums nav parakstīts, izņemot Iesniegumu likuma 2.panta ceturtajā daļā minēto gadījumu;
 - iesnieguma saturs ir klaji aizskarošs un izaicinošs;
 - iesnieguma teksts objektīvi nav salasāms vai saprotams;

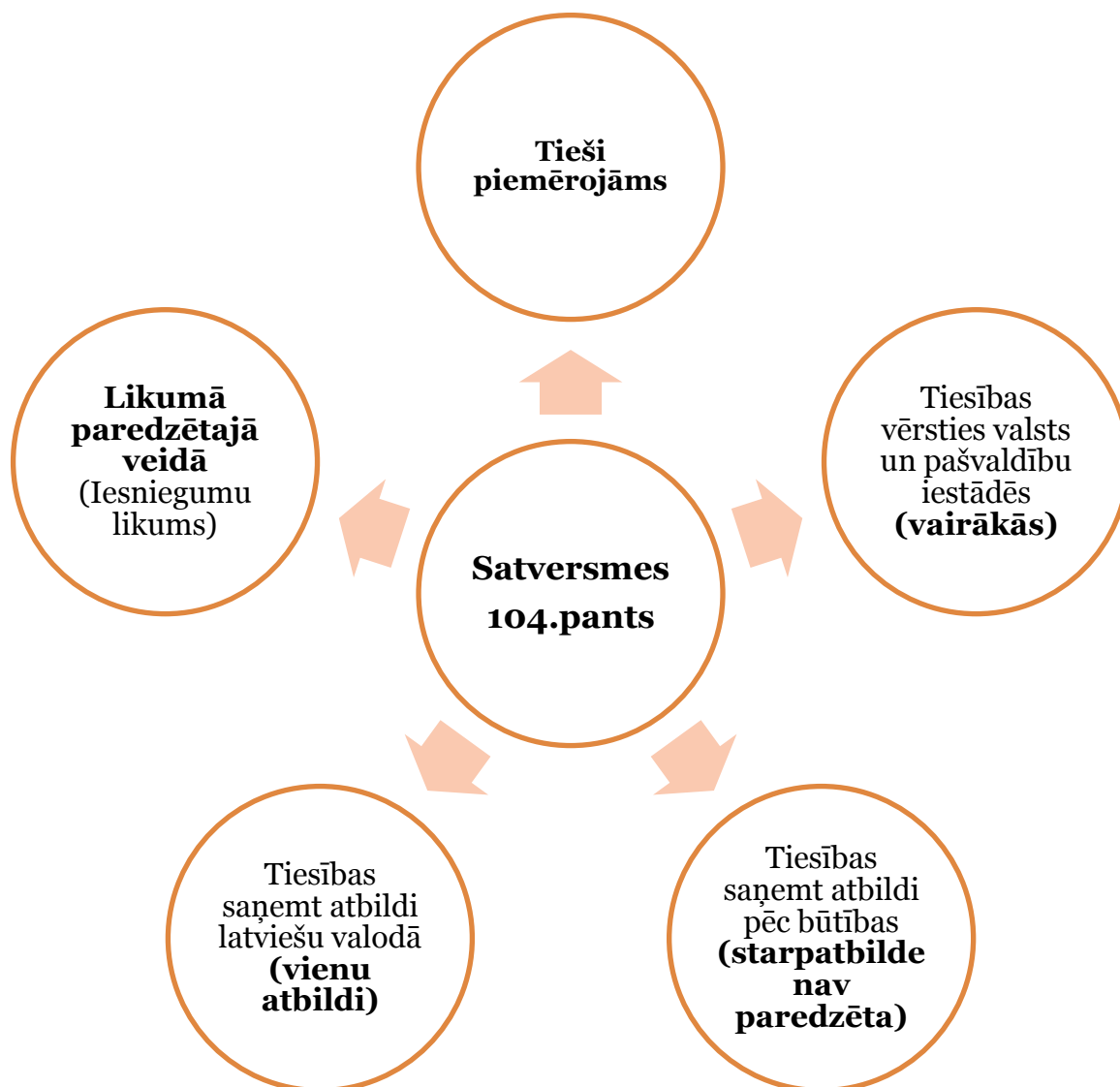
- atbilde uz iesniegumu ir dota iepriekš, un tā saturs attiecībā uz iepriekšējā iesniegumā norādītajiem tiesiskajiem vai faktiskajiem apstākļiem pēc būtības nav mainījies.

9. Iestādēm ir jāatsakās no likuma paplašinātas tulkošanas un nav jābaidās no savas pozīcijas aizstāvības tiesā, jo tikai tā var sekmēt tiesu prakses attīstību un likuma piemērošanas praksi, izvairoties no tiesiskā nihilisma atbalstīšanas no valsts pārvaldes puses un visatļautības demonstrēšanas no iesniedzēju puses.

1. Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā noteikto tiesību apjoma analīze

Latvijas Republikas Satversmes 104.panta piemērošana

[1.1.] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversmes) 104.pants nosaka: *ikvienam ir tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības. Ikvienam ir tiesības saņemt atbildi latviešu valodā.*

Satversmes 104.pants ir tieši piemērojams. Tas nozīmē, ka neatkarīgi no Iesniegumu likuma vai kādā citā likumā noteikto tiesību apjoma, privātpersonai pamatlikums tieši garantē iespēju vērsties valsts un pašvaldību institūcijās un saņemt atbildi pēc būtības. Tādējādi Iesniegumu likuma atcelšana vai tajā noteikto gadījumu, kad persona var vērsties ar iesniegumiem iestādēs, samazināšana, nekādā veidā neatņem personai šīs tiesības, ko nosaka Satversme. Šī iemesla dēļ Iesniegumu likums ir

nepieciešams, kā cilvēka tiesību precizēšanas mehānisms attiecībā uz tiem gadījumiem, kuri netiek noregulēti iesniegumu saistībā ar Administratīvā procesa likumu vai kādu citu likumu.

[1.2.] No Satversmes 104.panta teksta izriet, ka personai ir tiesības vērsties valsts un pašvaldību institūcijās, neprecizējot iemeslu. Tas nozīmē, ka persona var vērsties gan tāpēc, lai risinātu savu subjektīvo tiesību un tiesisko interešu realizāciju, gan arī, lai piedalītos valsts pārvaldē vai vienkārši saņemtu atbildi uz savu jautājumu. Kā norāda J.Briede: iesniegums var būt gan sūdzība, gan priekšlikums, gan lūgums un tas var attiekties gan uz personīgajām, gan sabiedrības interesēm.² Ar Satversmes 104.pantā ietvertu vārdu „atbilde” saprotama gan formāla atbilde, ar kuru personai tiesību un pienākumu loks nemainās, gan atbilde, ar kuru privātpersonai tiek izlemts kāds viņai būtisks jautājums – secina J.Briede.³

[1.3.] Latvijas Republikas Augstākās tiesas senāts secina, ka realizējot Satversmes 104.pantā paredzētās tiesības, persona rīkojas pēc savas iniciatīvas, lai sasniegtu tādu pašu mērķi, kā gadījumā, kad tiek pieprasīta informācija – sabiedrības kontrole pār valsts pārvaldes darbību.

[1.4.] Analizējot gramatiski Satversmes 104.pantu, jāsecina, ka tas garantē privātpersonai tiesības vērsties ar iesniegumiem (vārds tiek lietots daudzskaitlī) un saņemt atbildi (vārds tiek lietots vienskaitlī) pēc būtības. Tas nozīmē, ka pēc satura vienādu iesniegumu nosūtīšana visām valsts pārvaldes iestādēm ne vienmēr vajadzētu radīt personai tiesības tieši no katra iesnieguma adresāta saņemt atbildi, jo tā būtu Satversmes noteikto tiesību apjoma pārprašana.

- Pirmkārt, šis jautājums Iesniegumu likumā tiek ierobežots ar to, ka pēc būtības atbildēt katra iestāde var tikai savas kompetences ietvaros.
- Otrkārt, būtu izvērtējams, kādā kārtībā personai ir sniedzama atbilde pēc būtības, ja vienāda satura iesniegumi ir iesniegti vairākām iestādēm.

Var izveidoties divas situācijas:

- 1) visi adresāti personas iesniegumā ir norādīti
- 2) adresāti iesniegumā nav norādīti, bet vienāda satura iesniegumi ir iesniegti dažādās iestādēs.

Pēdējā gadījumā izveidosies situācija, kad katra iestāde noteikti rakstīs kaut vai formālo atbildi, ka uzdotā jautājuma izskatīšana neietilpst šīs iestādes kompetencē. Pēc esošās kārtības jebkurā gadījumā personai ir tiesības saņemt atbildi, ka

² Briede, Jaurīte. Npublicēts materiāls.

³ Briede, Jaurīte. Satversmes 104.pantā garantēto tiesību īstenošana administratīvajā procesā. Jurista vārds, 2007.gada 4.decembris, Nr.49 (502).

iesniegums ir pārsūtīts cita kompetentai iestādei (Iesniegumu likuma 4.panta pirmā daļa). Lai samazinātu šādu iesniegumu apriti un formālu atbilžu sniegšanu, jāapsver iespēja ieviest kādu noteiktu iesniegumu aprites kārtību vismaz tiešās pārvaldes ietvaros. Tas nozīmē, ka būtu jāpārskata Iesniegumu likuma 4.pants, vienlaikus domājot par kādu tehnisku risinājumu dokumentu apritei. Ideālā variantā persona, kura iesniedz vienāda satura iesniegumus vairākām iestādēm, attiecībā uz to saņem vienu Satversmes 104.pantā garantēto atbildi, ja iesniegums skar tikai vienas iestādes kompetenci.

Likuma ierobežojumi

[1.5.] Satversmes 104.pantā norādīts, ka likums var ierobežot privātpersonas tiesības, jo tās nevar būt absolūtas. Tāpēc ierobežojumi var skart atbildes apjomu, termiņus, kārtību un dažādus citus jautājumus, kas saistīti ar privātpersonas vēlmi saņemt atbildi. Satversmes 104.pants nosaka, ka cilvēkam tiek garantētas tiesības vērsties un saņemt atbildi valsts valodā. Ierobežojumi nedrīkst būt tādi, kas atņemt personai tiesības pēc būtības.

Satversmes 104.panta dispozīcijas daļa '*likumā paredzētajā veidā*' dod iespēju likumdevējam leģitīmā mērķa sasniegšanai precizēt un ierobežot personas tiesības vērsties iestādē.

Vairums cilvēktiesību nav absolūtas un tās var tikt ierobežotas. Tomēr ierobežot šīs tiesības var tikai likumā paredzētos gadījumos, lai aizsargātu kādu leģitīmu mērķi – tas ir, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību vai tikumību. Šis leģitīmo mērķu uzskaitījums ir izsmelošs un, kā savos spriedumos norādījusi Eiropas Cilvēka tiesību tiesa – tie jāinterpretē šauri.⁴

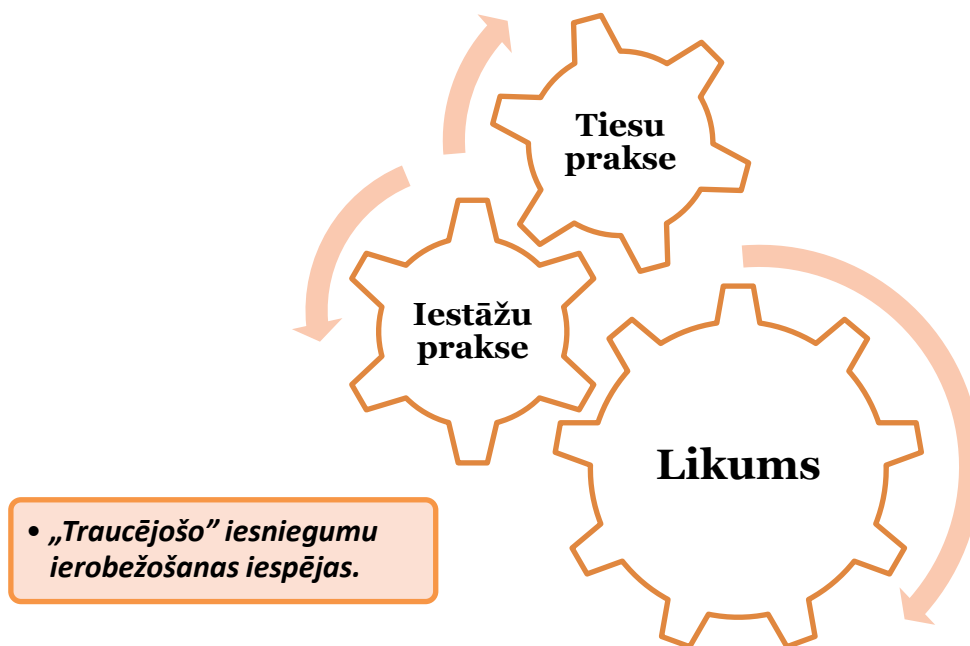
Ierobežojuma samērīgums vērtējams pēc trīs kritērijiem:

- likumdevēja lietoto līdzekļu piemērotības leģitīmā mērķa sasniegšanai,
- rīcības nepieciešamības (t.i., vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem) un
- rīcības atbilstības (t.i., vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu).

Ja, izvērtējot atzīstams, ka ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, ierobežojums neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesisks.⁵

⁴ Skat. piem., Sidrooulos and Others pret Grieķiju, Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums, 10.07.1998.g.

⁵ Satversmes tiesas 2007.gada 11.aprīļa spriedums lietā Nr.2006-28-01

Atbilde pēc būtības

[1.6.] Tiesības saņemt atbildi pēc būtības nozīmē, ka iestādei ir pienākums sniegt atbildi, kurā ir izvērtēti uzdotie jautājumi un tie motivēti atbildēti. Taču jāņem vērā, ka atbildes sniegšana uz iesniegumu aprobežojas tieši ar atbildi uz iesniegumu un neietver citas faktiskās vai tiesiskās darbības, kuras iestāde varētu veikt savas kompetences ietvaros. Proti iesniedzējs, atsaucoties uz likumu nevar prasīt, lai atbildot uz iesniegumu, iestāde veiktu darbības, kuras nav reglamentētas ar tiesību normām.⁶

[1.7.] „Atbilde pēc būtības” nozīmē to, ka ir sniegta atbilde par personas uzdotajiem jautājumiem. Taču tas negarantē personai tiesības saņemt konkrēta satura atbildi, kur būtu pausts tieši tāds viedoklis par jautājumu, kā persona to vēlas. Līdz ar to persona nevar prasīt, lai tiesa uzliek par pienākumu iestādei izdot konkrēta satura atbildi.⁷

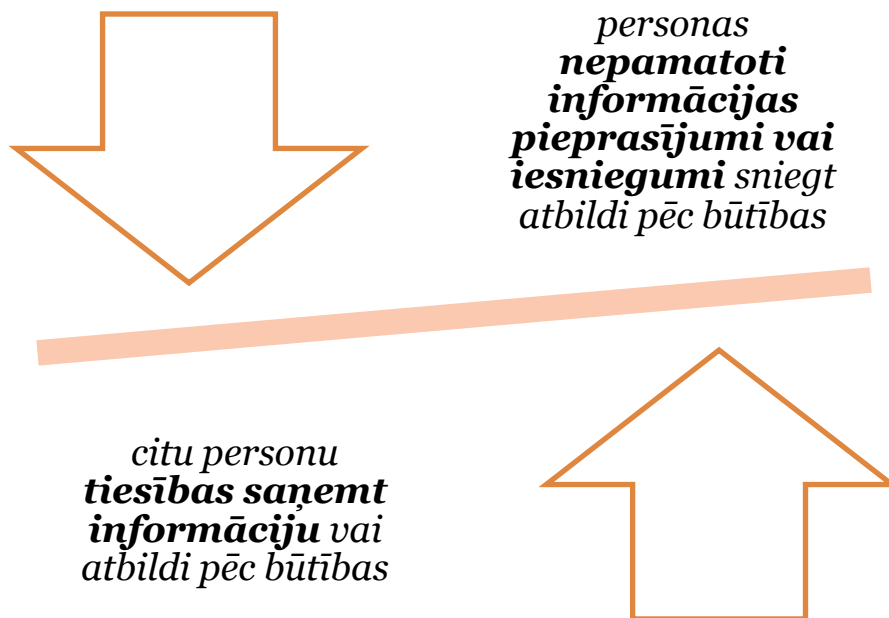
Kā norāda J.Briede: ir diezgan daudz likumu, kas personai noteic tiesības vērsties iestādē un saņemt atbildi, piemēram, likuma „Par nodokļiem un nodevām” 37.pants (..) Biedrību un nodibinājumu likuma 14.pants utt. Atbildes saturu nosaka attiecīgo

⁶ LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 08.03.2007. lēmums lietā Nr.SKA-69/2007.

⁷ LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 29.septembra spriedums lietā Nr.A42618208 A01634-10/19.

jomu regulējošais likums.⁸ Tādā veidā jēdziena „atbilde pēc būtības” saturu atsevišķos gadījumos (bet ne vienmēr) jau nosaka kāds konkrēts iestādes darbību regulējošais normatīvais akts.

[1.8.] Augstākās tiesas Senāts norāda: *ja persona nepamatoti ar saviem informācijas pieprasījumiem vai iesniegumiem sniegt atbildi pēc būtības prasa pārmērīgus resursus no valsts puses, tas līdz ar to nepamatoti ierobežo citu personu tiesības saņemt informāciju vai atbildi pēc būtības, jo valsts nespēj pienācīgi tos izskatīt. Tiesību ļaunprātīga izmantošana, apzināti darbojoties pretēji cilvēktiesību būtībai nav konstitucionāli aizsargājama. Nevienam nav pieļaujams izmantot tam garantētās cilvēktiesības, lai vājinātu vai grautu demokrātiskas sabiedrības ideālus un vērtības.*⁹

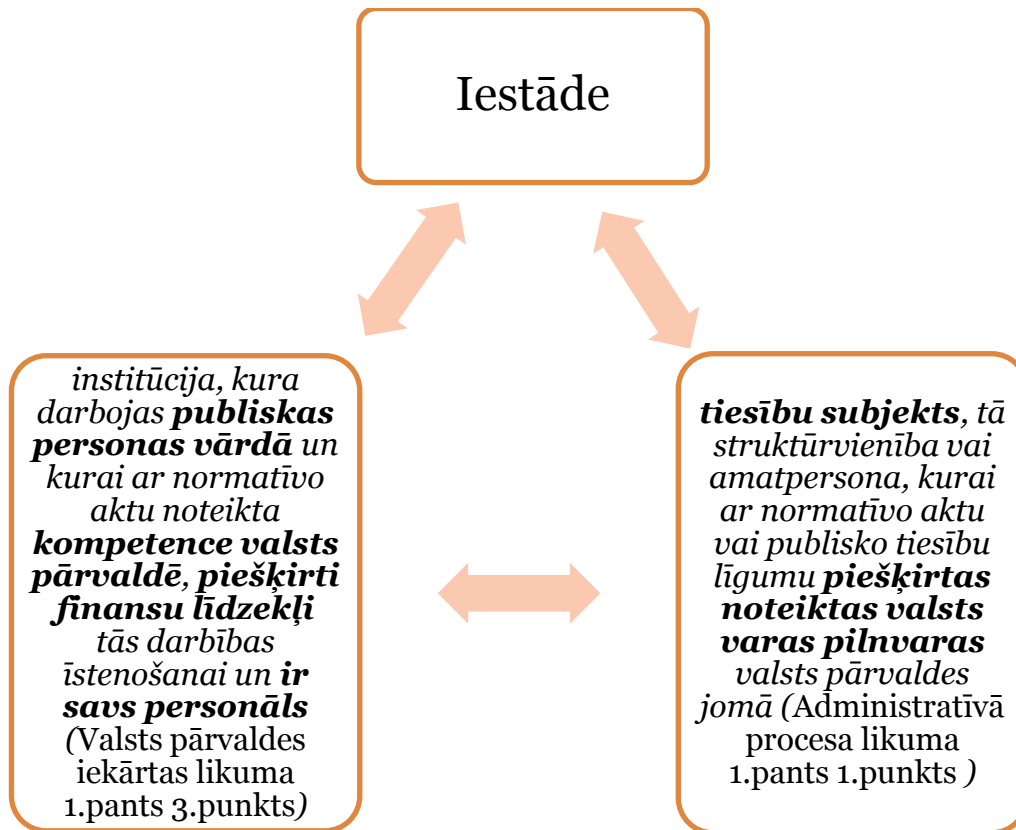
[1.9.] Valsts iestādēm izlemjot jautājumu par atbildes sniegšanu uz iesniegumiem nevajadzētu paplašināti tulkot Iesniegumu likuma normas, sniedzot atbildes uz iesniegumiem, kuru saturs neveicina līdzdalību valsts pārvaldes darbā un pat spēkā esošs normatīvais regulējums atstāt tos bez atbildes.

[1.10.] Praksē iestādes izvairās no konfliktsituāciju rašanās un neveicina iestāžu, un sabiedrības interesēm atbilstošas tiesu prakses izveidi, kas ļautu novilkt robežšķirtni starp situācijām, kad atbilde uz iesniegumu pēc būtības nav jāsniedz, tas savukārt varētu ļaut iestādēm iekonomēt resursus vai izmantot tos citiem mērķiem.

⁸ Briede, Jaurīte. Satversmes 104.pantā garantēto tiesību īstenošana administratīvajā procesā. Jurista vārds, 2007.gada 4.decembris, Nr.49 (502).

⁹ LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 08.06.2007. spriedums lietā Nr.SKA-194/2007.

Valsts un pašvaldības institūcijas jēdziens

[1.11.] *Iesniegumu likuma regulējums attiecas ne tikai uz valsts pārvaldes iestādēm, bet uz visiem Latvijas valsts orgāniem, arī Valsts prezidentu, visām valsts varu īstenojošām institūcijām – LR Augstākās tiesas Senāta atziņa¹⁰.*

[1.12.] LR Augstākās tiesas senāts ir skaidri norādījis: *apstākļi, ka Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā līdztekus valsts iestādēm ir minētas pašvaldību iestādes, nenozīmē, ka atbildēšanas pienākums ir tikai valstij (šaurā nozīmē) un pašvaldībām. Šī tiesību norma interpretējama paplašināti. Jēdzienā „valsts” plašā nozīmē ietilpst arī atvasinātās publisko tiesību juridiskās personas. Tas nozīmē, ka pat gadījumā, ja šajā tiesību normā tiešā tekstā nebūtu minētas pašvaldību iestādes, tās tomēr būtu ielasāmas normas tvērumā. Pirmkārt, ņemot vērā, ka Satversmes civiltiesību katalogs ietverts 1998.gadā, kad jautājumu par vēršanos iestādē ar iesniegumiem (un attiecīgi iestāžu pienākumu atbildēt) reglamentēja likums „Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās”, Satversmes 104.pantā minētās valsts un pašvaldību iestādēs drīzāk tulkojams, kā vēsturiski radies, t.i. no attiecīgā likuma pārņemts formulējums. Latvijas Zvērinātu advokātu padome, kā atvasinātās publiskas personas*

¹⁰ LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 14.12.2009. lēmums lietā Nr.SKA-916/2009.

tiesību juridiskā personas institūcija ir uzskatāma par Latvijas Republikas Satversmes 104.panta subjektu, kuram saņemot indivīda iesniegumu ar lūgumu sniegt atbildi, ir pienākums atbilstoši tiesību normām atbildi sniegt.¹¹

[1.13.] Ne visas institūcijas izprot, ka Satversmes 104.pants un līdz ar to Iesnieguma likuma regulējums noteiktos gadījumos var tikt piemērots arī attiecībā pret tām. Atbildot uz pētījuma ietvaros veiktās intervijas jautājumiem VA/S „Privatizācijas aģentūra” norāda, ka aģentūra nav tiešās valsts pārvaldes sastāvdaļa un nav pieskaitāma arī ministrijas padotības iestādēm, taču veic deleģētās funkcijas un šo uzdevumu izpildē atrodas Ekonomikas ministrijas funkcionālā pārraudzībā, bet ne padotībā. Bez tam likuma „Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju” 8.panta septītajā daļā likumdevējs ir noteicis, ka attiecībā uz dokumentiem, kurus saskaņā ar šo likumu un valsts īpašuma objektu privatizācijas noteikumiem valsts īpašuma privatizācijas laikā iesniedz Privatizācijas aģentūrā, netiek piemēroti likuma „Iesniegumu, sūdzību un priekšlikuma izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās” (tagad – Iesniegumu likuma) normas.¹² Jāpiekrīt, ka tāda atruna likumā „Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju” tiešām ir iekļauta, tomēr tas nenozīmē, ka privātpersonai nav tiesību deleģētā uzdevuma ietvaros uzdot jautājumus un saņemt atbildi pēc būtības, nerisinot nekādus privatizācijas procesus.

[1.14.] Satversmes 104.pantā noteiktais privātpersonas tiesību apjoms attiecībā pret iestādēm, kurām ir pienākums sniegt atbildi pēc būtības ir atkarīgs nevis no Iesnieguma likuma regulējuma, bet gan no esošās izpratnes par iestādes jēdzienu, ko nosaka Valsts pārvaldes iekārtas likums un Administratīvā procesa likums. Tāpēc iestāde Satversmes 104.panta izpratnē var būt arī Saeimas kanceleja, tiesas, prokuratūra un citas institūcijas, kas parasti veicot savas funkcijas nav pieskaitāmas pie izpildvaras atzara.

Atbildes valoda

Satversmes 104.pants garantē personai tiesības saņemt atbildi valsts valodā.

Saskaņā ar Valsts valodas likuma 3.panta otro daļu - Latvijas Republikā ikvienam ir tiesības vērsties ar iesniegumiem un sazināties valsts valodā iestādēs, sabiedriskajās un reliģiskajās organizācijās, uzņēmumos (uzņēmējsabiedrībās).

Savukārt šā likuma 10.panta otrajā daļā norādīts, ka valsts un pašvaldību iestādes, tiesas un tiesu sistēmai piederīgās iestādes, kā arī valsts vai pašvaldību uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) no personām pieņem un izskata dokumentus tikai valsts valodā, izņemot personu iesniegumus policijas un ārstniecības iestādēm, glābšanas

¹¹ LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 21.04.2008. spriedums lietā Nr.SKA-22/2008.

¹² VA/S „Privatizācijas aģentūra” 04.03.2011. vēstule par informācijas sniegšanu Nr.1.17.2245.

dienestiem un citām iestādēm steidzamos medicīniskās palīdzības izsaukuma gadījumos, noziegumu izdarīšanas vai citu likumpārkāpumu gadījumos, kā arī tad, kad tiek izsaukta neatliekamā palīdzība ugunsgrēka, avārijas vai citos nelaimes gadījumos.

2. Iesniegumu likuma tiesību normu redakciju vēsturiskie motīvi¹³

2007.gada 27.septembra Iesnieguma likuma, kas stājās spēkā ar 2008.gada 1.janvārī tiesību normu redakciju vēsturiskie motīvi ir norādīti šajā sadaļā un atsevišķi secinājumi attiecībā uz šiem motīviem netiek izdarīti.

2.1. Likuma struktūra

Sagatavojot likuma projektu 2.lasījumam 2007.gadā deputāti atteicās no tiesību normu iedalījuma nodaļās, ņemot vērā, ka likumam ir tikai 10.panti.

2.2. Terminoloģija¹⁴

Tieslietu ministrijas izstrādātajā un Saeimas kancelejai 2006.gada 23.novembrī iesniegtā Priekšlikumu un sūdzību likuma projektā (reģ.Nr.1792) bija paredzēts definēt terminus: *iestāde*, *sūdzība*, *priekšlikums*, *privātpersona*. Saeimas deputāti nolēma izslēgt šīs definīcijas šādu iemeslu dēļ: termins *privātpersona* jau ir definēts Valsts pārvaldes iekārtas likumā; tā, kā likuma projekts tika pārsaukts par Iesniegumu likumu (jo iesniegums ir plašāks jēdziens), tad izcelt terminus *sūdzība* un *priekšlikums* nav nepieciešams. Tādējādi tika nolemts izslēgt 1.pantu un izteikt 2.pantu, kā 1.pantu.

2.3. Elektroniskie iesniegumi¹⁵

No diviem priekšlikumiem: 1) likums attiecas uz elektroniskiem iesniegumiem gan ar, gan bez paraksta 2) ar parakstu regulē likums, bez – iestādes vadītājs nosaka atbildēšanas kārtību un apjomu, deputāti izšķīrās par pēdējo regulējumu, kurš tagad ir iekļauts attiecīgi Iesniegumu likuma 2.panta trešajā un ceturtajā daļā. Deputātu debatēs komisijā nolēma neattiekties vispār no elektroniskā pasta izskatīšanas.

LR Augstākās tiesas Senāts lietā SKA-917/2009 norāda: *Dokuments, kas nosūtīts pa elektronisko pastu bez droša elektroniskā paraksta ir pielīdzināms neparakstītam, pa pastu nosūtītam dokumentam; šādu trūkumu var novērst, vēlāk iesniedzot parakstītu dokumentu.*

2.4. Iesniegumu aprīte starp iestādēm

Deputāti nolēma noteikt, ka likums neattiecas uz saraksti starp valsts un pašvaldību iestādēm savā starpā.

2.5. Atbildes termiņu aspekti

Interpretējot Iesnieguma likuma 5.panta trešo daļu, jāsecina, ka deputāti vēlējušies noteikt, ka mēneša laiks no iesnieguma saņemšanas tiek skaitīts no brīža, kad šo iesniegumu ir saņēmusi kompetentā iestāde. Tādējādi, ja iestāde, kura nav

¹³ Galvenokārt izmantoti Latvijas Republikas 9.Saeimas Juridiskās komisijas sēžu (par Iesnieguma likuma pieņemšanu) audioieraksti (nepublicēts materiāls).

¹⁴ Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 07.02.2007. protokols Nr.14.

¹⁵ Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 07.02.2007. protokols Nr.14.

kompetenta skatīt iesniegumu to ir pārsūtījusi citai iestādei, tad kompetentai iestādei ir jāatbild ne vēlāk kā mēneša laikā no pārsūtītā iesnieguma saņemšanas.

Deputāti nolēma atstāt likumā norādi uz atbildēšanas pienākumu saprātīgā termiņā, ilgi diskutējot par to, kas ir saprātīgs termiņš, īsti par šī jēdziena nozīmi šā likuma izpratnē nevienojoties.

2.6. Personu datu aizsardzība

Iesniegumu likuma regulējums 9.pantam, kurā noteikts, kādā veidā izpaužama informācija par iesniegumiem vai iesniedzējiem ir pārņemts no likuma „Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās” un Saeimas komisiju diskusijās netika mainīts, jo attiecībā pret to neiebilda arī Datu valsts inspekcija.

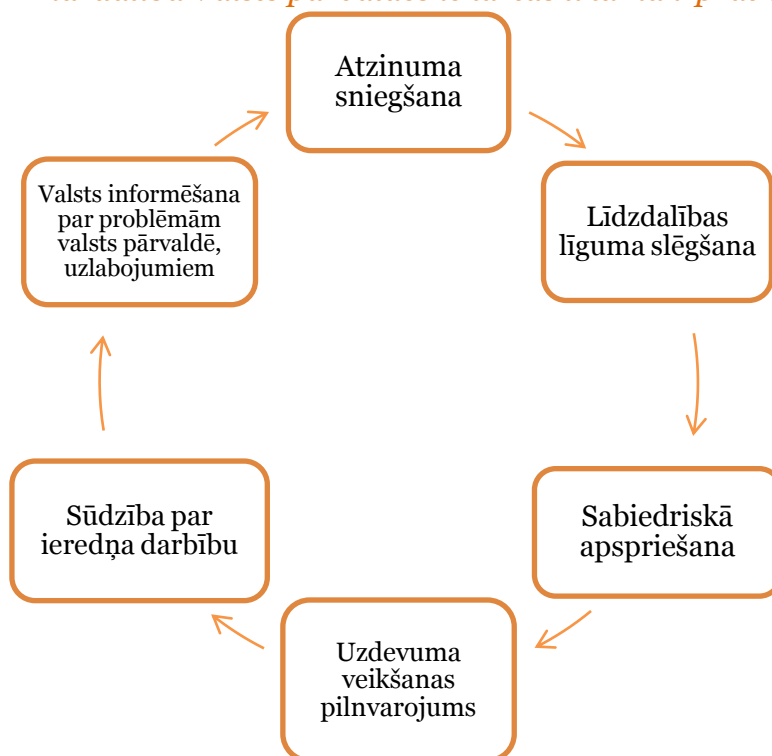
3. Iesniegumu likuma tiesību normu regulējuma analīze

[3.1] Saskaņā ar Iesniegumu likuma 1.pantu – šā likuma mērķis ir veicināt *privātpersonas līdzdalību valsts pārvaldē*. Līdz ar to ir būtiski interpretēt līdzdalības jēdziena nozīmi šā likuma izpratnē.

[3.2.] Tieslietu ministrijas izstrādātā Priekšlikumu un sūdzību likuma projekta anotācijā norādīts, ka likuma projekts ievieš jaunu, mūsdienīgu kārtību sūdzību un priekšlikumu izskatīšanā. Proti, tas precizē jēdzienu *sūdzība* un *priekšlikums*, tādējādi nošķirot tos no citiem iesniegumu veidiem. Ar *sūdzību* likuma projekts saprot privātpersonas iesniegumu, kurā privātpersonai izsaka aizrādījumu iestādei par tās kompetencē esošiem jautājumiem. Savukārt ar *priekšlikumiem* saprot tādu privātpersonas iesniegumu, kurā privātpersona izsaka ierosinājumu iestādei.

[3.3.] Kā zināms, valsts pārvaldi kopumā veido tiešās valsts pārvaldes iestādes un atvasinātas publiskas personas iestādes. Savukārt, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 48.-53.pants nosaka līdzdalības veidus valsts pārvaldē kopumā: atzinuma sniegšana, līdzdarbības līguma slēgšana, sabiedriskā apspriešana, uzdevuma veikšanas pilnvarojums. Pastāv arī citi līdzdarbības aspekti (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 48.panta ceturrtā daļa), kurus var noteikt iestāde vai arī, piemēram, sūdzība par kāda ierēdņa darbību un valsts informēšana par gadījumiem, kad likumā noteiktā valsts pārvaldes kārtība nedarbojas vai to ir nepieciešams uzlabot.

Līdzdalība Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē

[3.4.] Minētie Valsts pārvaldes iekārtas likuma panti pārsvarā satur materiāli tiesiskās normas, kurām vajadzīgs detalizētāks procesuāls regulējums. Likums norāda, ka lēmumu par sabiedrības iesaistīšanu valsts pārvaldē pieņem iestādes vadītājs. Taču ir daudzi citi ārēji un iekšējie normatīvie akti, kas sīkāk regulē kādus sabiedrības līdzdalības veidus vai to precīzākas izpausmes (piemēram, sabiedrības līdzdalība būvniecības procesu apspriešanā utt.).

Saistībā ar Iesniegumu likuma 10.panta pirmo daļu un 5.panta pirmo daļu var izveidoties situācija, ka atbildes sniegšanā ir iesaistītas vienlaikus dažādu publisko juridisko personu iestādes, kas nevar panākt vienošanos par sadarbību (piemēram, ministrija un pašvaldība vai valsts dibināta augstskola un Izglītības un zinātnes ministrija). Šādā gadījumā nevar izpildīt Iesnieguma likuma 10.panta pirmo daļu attiecībā uz to, ka iestādes rīcība tiek kontrolēta Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajā kārtībā, jo sadarbības atteikuma gadījumā vai vienkārši bezdarbības gadījumā nepastāv tiešs kontroles vai sadarbības uzraudzības mehānisms. Saskaņā ar likumu šādā situācijā viena iestāde var informēt otras publiskās personas iestādes augstāku iestādi. Juridiska problēma ir sadarbības regulējumā Valsts pārvaldes iekārtas likumā.

[3.5.] Demokrātiskā valstī ir būtiski, ka ierosinājumus attiecībā uz līdzdarbību var dot arī sabiedrība un katrs indivīds atsevišķi. Tā, kā Valsts pārvaldes iekārtas likumā šāda procesuāla regulējuma nav, tad šo funkciju faktiski nodrošina Iesniegumu likums. Tādā veidā var uzskatīt, ka Iesniegumu likuma 1.panta mērķis ir nodrošināt konkrētu kārtību, kādā privātpersona var vērsties pie valsts pārvaldes iestādes, galvenokārt, lai no savas puses ierosinātu Valsts pārvaldes iekārtas likumā un citos ārējos normatīvajos aktos jau noteiktos līdzdarbības veidus. Otrkārt, izteikt savus priekšlikumus, sūdzības par jautājumiem, kas saistīti ar valsts pārvaldes objektīvās darbības uzlabošanu.

[3.6.] LR Augstākās tiesas Senāts norāda: *Satversmes 104.pantā noteiktās tiesības uz personas iniciatīvas pamata, vērsties pie valsts kāda tai interesējoša jautājuma noskaidrošanai. Valsts pienākums atbilstoši šai konstitucionālajai normai ir sniegt atbildi, kurā ir izvērtēti uzdotie jautājumi un tie motivēti atbildēti. Tādā veidā tiek aktivizēta pilsoniskā sabiedrība un valsts darbība kļūst caurskatāmāka.*¹⁶ Senāta ieskatā sabiedrības līdzdalība valsts pārvaldē neaprobežojas tikai ar valsts pārvaldes funkciju veikšanu, bet aptver arī citas darbības, kuras veic valsts pārvalde. Citā spriedumā tomēr norādīts šādi: *personas iesnieguma mērķim jābūt vērstam uz līdzdalību valsts pārvaldē (piemēram, persona iesniegumu iestādei iesniegusi, lai piedalītos valsts pārvaldē, vai persona vēlas saņemt informāciju par valsts pārvaldes jautājumu).*¹⁷

¹⁶ LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 12.01.2010. lēmuma lietā Nr. SKA-221/2011 11.punkts; 21.04.2008. spriedums lietā Nr.SKA-22/2008 17.punkts.

¹⁷ LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 9.februāra lēmums lietā Nr. SKA-219/2010.

[3.7.] Jāsecina, ka atbilstoši Iesnieguma likuma mērķim privātpersonai būtībā nebūtu jānodod tiesības saskaņā ar šo likumu vērsties pie valsts pārvaldes iestādes, lai risinātu jautājumus, kas skar konkrētās privātpersonas subjektīvo tiesību realizāciju. Jāņem vērā, ka pamatā ar subjektīvo tiesību realizāciju saistītie jautājumi jārisina Administratīvā procesa likuma kārtībā. Tomēr no iesniegumiem, kuros persona sūdzas par attiecībā uz sevi viņasprāt nepareiziem lēmumiem, iespējams konstatēt arī kādas pārvaldes darbības sistēmas kļūdas, normatīvo aktu nepilnības vai iespējamus pārkāpumus, kuri tiešām ir notikuši. Līdz ar to pat šādos gadījumos iesniegums daļēji tomēr kalpo par līdzdalības instrumentu, jo iestādei ir iespējams saņemt informāciju par kādiem iespējamiem pārkāpumiem, kas var būt pamats rīcībai un objektīvās pārvaldes kārtības uzlabošanai. Arī deputātu diskusijās par Iesniegumu likuma projektu 2.lasījumam Saeimas komisijā norādīts, ka līdzdalības mērķis tiek sasniegts arī, iesniedzot sūdzības par kaut kādiem iestādes darbības aspektiem.

[3.8.] Interpretējot Iesniegumu likuma 1.pantā noteikto mērķi, teorētiski varētu teikt, ka Satversmes 104.pantā noteikto tiesību realizāciju un ar to saistītos ierobežojumus Iesniegumu likums regulē tikai daļēji vai šaurākā apmērā, jo pārējos Satversmes 104.pantā paredzēto tiesību apjomu regulē Administratīvā procesa likumā, Informācijas atklātības likumā un vēl atsevišķā ārējo normatīvo aktu tiesību normās.

[3.9.] Iesniegumā likumā ir iekļauta norāde uz plašākām personas tiesībām: *likums nosaka kārtību, kādā privātpersona iesniedz un iestāde vai privātpersona, kas īsteno valsts pārvaldes uzdevumus, izskata dokumentu, kurā ietverts iestādes kompetencē esošs lūgums, sūdzība, priekšlikums vai jautājums, un atbild uz to, kā arī nosaka kārtību, kādā iestāde pieņem apmeklētājus* – 2.panta otrā daļa. Salīdzinoši – Tieslietu ministrijas izstrādātā un Saeimas kancelejā iesniegtā Priekšlikumu un sūdzību likuma 4.pants paredzētu, ka *jebkurai privātpersonai ir tiesības vērsties iestādē ar priekšlikumu vai sūdzību*. Lūguma vai jautājuma jēdziens vairāk norāda uz personas subjektīvo tiesību un tiesisko interešu realizācijas mehānismu, kaut arī likuma 2.pantā otrajā daļā skaidri norādīts, ka tas neattiecas uz informācijas pieprasījumiem. Tāpat jāsaprot, ka tas nav lūgums izdot administratīvo aktu. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments analizējot vēl likumā „Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās” noteiktos jēdzienus, norāda, ka no Satversmes 104.pantā ietverto tiesību īstenošanas viedokļa, iesnieguma sadalījumam apakš jēdzienos „iesniegums”, „sūdzība” un „priekšlikums” faktiski nav nozīmes.¹⁸

[3.10.] Jāsecina, ka papildus jau Administratīvā procesa likumā un Informācijas atklātības likumā noteiktajām tiesībām, privātpersona saskaņā ar Iesniegumu likuma 2.panta otro daļu var vērsties pie iestādes ar dažādiem jautājumiem ne tikai, lai piedalītos valsts pārvaldē klasiskajā izpratnē, bet arī plašākā izpratnē: piemēram,

¹⁸ LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 9.februāra spriedums lietā Nr. SKA-194/2007

iegūt atbildi par to, kā varētu risināt dažādus savu tiesību aizsardzības jautājumus, kur uzsākt risināt ar konkrēto iesniegumu tajā norādītos jautājumus Administratīvā procesa likuma kārtībā persona uzreiz vēl nav vēlējusies. Tāpēc pie esošās Iesniegumu likuma 2.panta otrās daļas redakcijas, iestādēm ir jāvērtē katrs iesniegums, lai nonāktu pie secinājuma vai persona vēlas realizēt tikai Iesniegumu likumā noteiktās tiesības vai arī aizstāvēt savas subjektīvās tiesības. Tas nozīmē, ka praksē var būt gaidījumi, kad uz viena iesnieguma pamata vienlaikus nepieciešams gan ierosināt administratīvo procesu, gan sniegt informāciju saskaņā ar Informācijas atklātības likumu, gan arī vēl sniegt atbildi Iesniegumu likuma izpratnē. Tieši šādu secinājumu izsaka arī Augstākās tiesas Senāts: *gadījumā, kad iesniegums satur gan informācijas pieprasījumu, gan iesniegumu ar mērķi saņemt atbildi pēc būtības, ir piemērojams gan Informācijas atklātības likums, gan Iesnieguma likums*¹⁹.

[3.11.] No vienas puses, šāds regulējums rada privātpersonām maldīgu priekšstatu par savu subjektīvo tiesību apjomu. Vadoties tikai no Iesniegumu likuma 1.pantā noteiktā mērķa, personai ir subjektīvās tiesības tikai uz līdzdalības ierosinājumu vai likumā tieši paredzētajos gadījumos piedalīties valsts pārvaldē noteiktā veidā. Personai nav subjektīvo tiesību, lai valsts pārvalde ierosina disciplinārlietas pret ierēdņiem, izdod tādu vai citu normatīvo aktu vai atbrīvo no valsts civildienesta kādu konkrētu ierēdņi. Tāpēc no šāda viedokļa, Iesnieguma likuma teksts ar terminiem: *lūgums* un *jautājums* iedrošina privātpersonas izteikt iesniegumos tādas prasījumus, uz kuru izpildi no valsts iestādes puses viņiem tiesību nav, kaut gan izteikt attiecīgu ierosinājumu viņiem tiesības noteikti ir. Tāpēc arī pēc pašreizējās Iesnieguma likuma redakcijas, personai ir tiesības saņemt arī attiecīgu atbildi.

[3.12.] No otras puses, sašaurinot Iesniegumu likumā norādītā regulējuma priekšmetu precīzi un atbilstoši 1.pantā norādītajam mērķim, izveidosies situācija, kur gadījumos, kad Satversmes 104.pants, kas ir tieši piemērojams un tāpat paredz personas tiesības vērsties pie institūcijām, piemēram, ar jautājumu un saņemt atbildi pēc būtības, kādā daļā neparedz nekādus ierobežojumus attiecībā uz atbildes sniegšanu vai nenosaka procesuālo kārtību, kādā atbildes nesniegšana un tamlīdzīgus gadījumus būtu iespējams apstrīdēt un pārsūdzēt. Sašaurinot regulējumu Iesniegumu likumā, to varētu teorētiski pārcelt, piemēram, uz Administratīvā procesa likumu, regulējot ne tikai uzziņu sniegšanas kārtību, bet arī to, kādā persona var rakstīt iesniegumus par un ap savu tiesību jautājumiem.

[3.13.] Ņemot vērā iepriekšminēto, Iesniegumu likuma 1.pantā norādītais mērķis vai jau esošais regulējums būtu precizējams ļoti uzmanīgi.

Gadījumā, ja persona vērsas ar iesniegumu, lai līdzdarbotos valsts pārvaldē, ir nelogiski, ja visos gadījumos gan personas iesniegums, gan atbilde viņam ir konfidenciāla vai nepieejama sabiedrībai. Šo jautājumu reglamentē Iesniegumu

¹⁹ LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 12.01.2011. lēmums lietā Nr.SKA-221/2011.

likuma 9.pants, norādot, ka iesnieguma saturs, ja vien nav norādīts pretēji, ir izpaužams, bet nav izpaužami personu identificējoši dati. Tieši tas, ka personai nav iespēju uzzināt, ka par tieši tādu pašu vienu jautājumu jau kāds ir vērsies iestādē un saņēmis atbildi, rada situāciju, ka tiek rakstīti atkārtoti iesniegumi par līdzīgiem jautājumiem un iestādei ir jāatbilst resursi atbildes sniegšanai (teiktais gan neattiecas uz kolektīviem iesniegumiem, kuri apzināti iesniedz kopīgu jautājumu). Būtu jāveicina tas, ka gan iesnieguma saturs gan attiecīgās atbildes ir kaut kādā veidā vispārpieejamas, līdzīgi, kā tas tiek realizēts attiecībā uz administratīvajiem aktiem, kurus atsevišķas valsts pārvaldes iestādes jau publicē savās interneta mājas lapās (Konkurences padome, LR Uzņēmumu reģistrs, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs). Šeit nav obligāti nepieciešami likuma grozījumi, jo šāda sarakstes publiskošana jau izriet no Valsts pārvaldes iekārtas likuma, it īpaši no labas pārvaldības principa. Bez tam šādu iespēju attiecībā uz vairāku privātpersonu iesniegumu paredz Iesnieguma likuma 6.panta ceturtā daļa. Valsts kase ir norādījusi, ka tā publicē aktuālo saraksti savā interneta mājas lapā.

[3.14.] Visas intervētās iestādes ir norādījušas, ka veicina privātpersonas līdzdalību valsts pārvaldē, ievietojot informāciju par savu darbību, izstrādājamiem normatīvo aktu projektiem un citu informāciju, kā arī rīko seminārus un veic skaidrojošo darbu. Šādas aktivitātes drīzāk ir sabiedrības informēšana un informācijas sniegšana, tomēr, gan informācijas sniegšanai, gan iesniegumu tiesībām ir viens un tas pats mērķis. Ņemot vērā iepriekšminēto, šādas aktivitātes noteikti vērtējamas pozitīvi un palīdz realizēt līdzdalības mērķi. Neskatoties uz to, ir personas, kuras neizmanto interneta resursus vai arī nemāk to darīt, tāpēc vienmēr būs iesniegumi arī par tādiem jautājumiem, kas attiecas uz jau publiskotu informāciju.

[3.15.] Iestādēm ir jāizvērtē, vai iesniegumu ir iesniegusi persona, kas vēlas saņemt atbildi pēc būtības, kā privātpersona, vai arī kā amatpersona. Saskaņā ar likuma 2.panta piekto daļu – *šis likums neattiecas uz dokumentu apriti starp iestādēm un to amatpersonām un darbiniekiem*. Tādējādi amatpersona, kas vērsas citā valsts iestādē tieši kā amatpersona, nav tiesīga pārsūdzēt saskaņā ar Iesniegumu likuma 10.pantu saņemtās atbildes vai atteikumu sniegt atbildi.

[3.16.] Iesniegumu likuma 10.pantā ir norādīta kārtībā, kādā tiek kontrolēta Iesniegumu likuma piemērošana administratīvajā tiesā. Tiesa ir secinājusi, ka ne vienmēr neatbildēšana uz iesniegumu ir jāpārsūdz, kā faktiskā rīcība, jo ir jānoskaidro, ko persona ir vēlējusies. Ja persona ir vēlējusies uz iesnieguma pamata izdot administratīvo aktu, tad pieteikums ir jāiesniedz par administratīvā akta izdošanu, kas tiks skatīts administratīvajā tiesā visās instancēs. Savukārt, ja persona vēlējusies saņemt atbildi pēc būtības, tad neatbildēšana ir uzskatāma par faktisko rīcību, kuru var pārsūdzēt tikai Iesnieguma likuma 10.pantā norādītajā kārtībā.

Saskaņā ar Iesniegumu likuma 10.panta pirmo daļu – *iestādes rīcība tiek kontrolēta Valsts pārvaldes iekārtas likumā un Administratīvā procesa likumā un citos*

normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Tas nozīmē, ka iestādes amatpersonu lēmumi attiecībā uz atbildes sniegšanu (vai nesniegšanu) ir ne tikai apstrīdami vai pārsūdzami Administratīvajā tiesā, bet atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumam ir nepieciešams arī iekšējais kontroles mehānisms, lai nodrošinātu savlaicīgu un atbilstošu lēmumu pieņemšanu.

4. Iestāžu intervijas

4.1. Projekta gaitā tika intervētas šādas valsts pārvaldes iestādes:

Finanšu ministrija (FM)	<ul style="list-style-type: none">•Valsts ieņēmumu dienests (VID)•Valsts kase (VK)•Iepirkumu uzraudzības birojs (IUB)
Ekonomikas ministrija (EM)	<ul style="list-style-type: none">•Centrālā statistikas pārvalde (CSP)•Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (SPRK)•VAS "Privatizācijas aģentūra" (PA)
Iekšlietu ministrija (IeM)	<ul style="list-style-type: none">•Valsts policija (VP)
Labklājības ministrija (LM)	<ul style="list-style-type: none">•Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA)•Valsts Darba Inspekcija (VDI)
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (VM)	<ul style="list-style-type: none">•Valsts vides dienests (VVD)
Tieslietu ministrija (TM)	<ul style="list-style-type: none">•Ieslodzījumu vietu pārvalde (IVP)•Datu valsts inspekcija (DVI)
Zemkopības ministrija (ZM)	<ul style="list-style-type: none">•Pārtikas un veterinārais dienests (PVD)
Latvijas valsts prezidenta kanceleja (VPK)	

4.2. Interviju galvenais mērķis bija noskaidrot, kā iestādes praksē realizē Latvijas Republikas Satversmes 104.pantā un Iesniegumu likumā noteiktās privātpersonu tiesības vērsties iestādē ar iesniegumiem, kā arī pētīta problemātika saistībā ar privātpersonu iesniegumiem, ar kuriem iestādes sastopas. Veicot intervijas iestādēm tika nosūtīti jautājumi, uz kuriem tika saņemtas iestāžu rakstveida atbildes, kā arī šīs atbildes tika precizētas tikšanās laikā ar iestādes pārstāvjiem. Atsevišķos gadījumos atbildes precizētas elektroniski (iestādes pievienoja dokumentu paraugus) un telefoniski. Atbildēm tika pievienoti un analizēti dokumentu vai sarakstes ar privātpersonām paraugi (tikai valsts valodā).

4.3. Turpmāk atspoguļotas iestāžu atbildes uz jautājumiem, to vispārīgais apkopojums un konstatējumi. Galvenie secinājumi izdarīti šīs sadaļas noslēgumā.

4.3.1. Ar kādām tiesiskām problēmām iestādei visbiežāk nākas saskarties, saņemot iesniegumus no privātpersonām?

Raksturīgākās problēmas saņemot iesniegumus no privātpersonām

[x] – problēma ir ļoti aktuālā

	Iestāde	neietilpst iestādes kompetencē	aizskaroši un izaicinoši iesniegumi	liels atkārtotu un vienvēidīgu iesniegumu skaits	iesniegumi nav salasāmi un nav saprotams to saturs
1.	Finanšu ministrija	X	X		
2.	Ekonomikas ministrija	X	X		
3.	Iekšlietu ministrija	X		X	X
4.	Zemkopības ministrija	X	X		
5.	Labklājības ministrija	X	X	X	X
6.	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija	X			
7.	Tieslietu ministrija	X	X	X	X
8.	Latvijas valsts prezidenta kanceleja	X		X	
9.	Valsts ieņēmumu dienests	X			
10.	Valsts kase	X			
11.	Iepirkumu uzraudzības birojs	X	X	X	
12.	Centrālā statistikas pārvalde	X			
13.	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija	X	X	X	X
14.	VAS "Privatizācijas aģentūra"	X			
15.	Nodarbinātības valsts aģentūra	X	X	X	
16.	Valsts Darba Inspekcija	X	X	X	
17.	Valsts policija	X			
18.	Ieslodzījumu vietu pārvalde	X	X	X	X
19.	Pārtikas un veterinārais dienests	X	X	X	
20.	Datu valsts inspekcija	X			
21.	Valsts vides dienests	X		X	

Iesniegumi par jautājumiem, kas neietilpst iestādes kompetencē

Visām aptaujātajām iestādēm tipiskākā problēma ir gadījumi, kad iesniegums neietilpst adresāta kompetencē. Šādos gadījumos iesniegums tiek pārsūtīts Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā. Pārsūtīšana rada papildu resursu patēriņu, ar šādiem gadījumiem īpaši sastopas iestādes, kas saņem ieslodzīto personu iesniegumus.

Kā spilgtākais piemērs ir jāmin gadījums, kur privātpersona lūdz sociālo pabalstu Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai. Taču ir arī citi gadījumi.

Valsts kase saņem vidēji tikai 125 iesniegumus gadā, bet 80% no tiem tiek pārsūtīti pamatā Valsts ieņēmumu dienestam. Iestādes šādus iesniegumus nosūta kompetentajām iestādēm, par to paziņojot personai, kas iesniegumu ir iesniegusi.

Persona, kura vērsušas iestādē, kuras kompetencē neietilpst iesnieguma izskatīšana, atrodas sliktākā situācijā, nekā persona, kura piekritību ievēro: iesniegums saskaņā ar likumu ir jāpārsūta septiņu dienu laikā (tas nozīmē, ka septiņu dienu laikā sūtījums ir jānodod pastā), vidēji divu dienu laikā vēstule tiek sūtīta. Savukārt iestāde, kuras kompetencē ietilpst atbildēšana, atbilde jāsniedz mēneša laikā no saņemšanas. Līdz ar to kopējais laiks, uz kuru personai ir jāgaida uz atbildi jau sasniedz 40 dienas.

Aizskaroši iesniegumi

Daļa no iestādēm ir saņēmušas tādus iesniegumus, kas ir izaicinoši vai aizskaroši, piemēram, noniecinot iestādi. Viena no iestādēm (Labklājības ministrija) norāda, ka bieži ir saņēmusi tādus iesniegumus, kas ir aizskaroši, it īpaši tādos gadījumos, kad ir pieņemts likums, kas pasliktina kādas sabiedrības grupas stāvokli. Tomēr atkal – šāda problēma nav visās iestādēs.

Atkārtoti iesniegumi

Kā viena no problēmām jānorāda arī atkārtoti iesniegumi, tomēr tas skar tikai atsevišķas valsts pārvaldes iestādes, nevis visas.

Izvērtējot intervijās iegūto informāciju, var secināt, ka ar pārmērīgu iesniegumu plūsmu, kurus atkārtoti iesniedz vienas un tās pašas personas vai dažādas personas par līdzīgiem un vienādiem jautājumiem, saskaras tikai atsevišķas intervētās iestādes: Tieslietu ministrija, Ieslodzījumu vietu pārvalde, Labklājības ministrija. Savukārt citas iestādes (piemēram, Valsts kase, Ekonomikas ministrija) nesaskaras ar šādiem iesniegumiem tādā apmērā, lai tā tiktu uzskatīta par būtisku resursu patēriņu vai citādu apgrūtinājumu.

Iesniegumu saturs nav saprotams

Vairums iestāžu (īpaši Tieslietu ministrija, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, Labklājības ministrija, Valsts darba inspekcija un Ieslodzījumu vietu pārvalde) ir saskārušās ar tādu problēmu, ka personu iesniegumi ir objektīvi nesalasāmi un nav saprotami, piemēram, ja iesniegums ir rakstīts rokrakstā un rokraksts ir nesalasāms, kā arī bieži iztrūkt iesniedzēja vārda, uzvārda vai adreses.

Iestādes ir saņēmušas arī tādus iesniegumus, uz kuriem ir grūti sniegt atbildi, jo nav saprotams, ko persona ar iesniegumu ir vēlējusies pateikt, taču saskaņā ar likumu arī šādā gadījumā jāsniedz kāda atbilde.

Privātpersonas izturas nevērīgi pret iesnieguma obligātajiem rekvizītiem: vārds, uzvārds, adrese, datums un paraksts – iesniegumā bieži iztrūkst kāds no tiem, vai arī nav salasāms. Šajā ziņā īpaši problēmas rada iesniegumi brīvā formā, kurus iesniedz fiziskās personas.

Pa e-pastu saņemtie iesniegumi

Iestādes ir noteikušas savu iekšējo kārtību, kādā tiek atbildēts uz ar elektroniskā pasta starpniecību iesūtītiem iesniegumiem. Parasti uz tiem tiek sniegtas atbildes tikai bez paraksta. Atsevišķas iestādes, ja persona to īpaši vēlējusies, atsūta rakstiski pa pastu. Elektroniskās pasta vēstules rada problēmas, jo to skaits ir diezgan liels, šeit personas dažreiz biežāk atļaujas izteikt nepieklājīgus izteicienus u.tml.

Privātpersonas praktiski neiesniedz iesniegumus ar drošo elektronisko parakstu. Šādi iesniegumi ir tikai viens vai divi gada laikā (piemēram, Ekonomikas ministrija, Tieslietu ministrija).

Citi novērojumi, kas veikti interviju laikā

Valsts ieņēmumu dienestam Iesniegumu likuma piemērošana nerada nekādas praktiskas problēmas, ņemot vērā, ka visi iesniegumi parasti ir saistīti ar nodokļu administrēšanas procesu, kas notiek atbilstoši administratīvā procesa regulējumam.

Iestādes praktiski nesaņem tādus iesniegumus, kuros privātpersona norāda, ka atbildi saņemt nevēlas.

Konkrētajā gadījumā pārmērīgu iesniegumu plūsma Tieslietu ministrijas un Ieslodzījumu vietu pārvaldei ir saistīta nevis ar Iesniegumu likuma trūkumiem, bet ar Latvijas sodu izpildes kodeksa tiesību normām, kur paredzētas ieslodzīto tiesības bez maksas vērsties tiesībsargājošās iestādēs ar iesniegumiem. Šādi iesniedzēji izmanto Iesnieguma likuma tiesību normu, kas paredz pārsūtīt iesniegumu citām iestādēm, ja tas nav iesniegts pēc piekritības. Minētajām iestādēm ir arī lielākais pēc skaita tiesvedības apjoms ar iesniedzējiem situācijā, kad šīs iestādes savas kompetences ietvaros izdod administratīvos aktus.

Iesniegumu likuma 4.panta pirmā daļa paredz pārsūtīt iesniegumu, ne vēlāk, kā septiņu darba dienu laikā, ja tas neietilpst iestādes kompetencē. No iesniegtajiem un analizētajiem dokumentu paraugiem secināms, ka šis termiņš tiek ievērots un parasti iestādes pārsūta iesniegumus divu līdz septiņu dienu laikā.

Iesniegumu likuma 5.panta trešā daļa paredz, ka *iestāde atbildi pēc būtības sniedz saprātīgā termiņā, ņemot vērā iesniegumā minētā jautājuma risināšanas steidzamību, bet ne vēlāk, kā mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas, ja likumā nav noteikts citādi.* No iestāžu iesniegtajiem un analizētajiem dokumentu paraugiem secināms, ka iestādes parasti tomēr nesniedz atbildi īpaši ātrāk, kā mēneša laikā.

Tiesu prakses atziņu izmantošana

No iestāžu intervijām var izdarīt secinājumus, ka katra iestāde uz tiesvedības procesu saistībā ar Iesniegumu likuma piemērošanu skatās šauri, tikai analizējot savā iestādē saņemtos iesniegumus un to pārsūdzības gaitu. Lai nepieļautu Iesnieguma likuma nepareizu piemērošanu un līdz ar to turpmākus tādus tiesvedības procesus, kuros valsts iestāde zaudē, ir jāanalizē arī citu iestāžu tiesvedības procesu gaita. Kaut cik izvērstāku apkopojumu attiecībā uz Iesnieguma likuma izpratni saistībā ar judikatūras tendencēm ir mēģinājusi priekš sevis veidot tikai Tieslietu ministrija.

Saziņas valoda

Valsts pārvaldes iestādes pamatā saņem iesniegumus valsts valodā, tāpēc īpašas problēmas nesagādā Valsts valodas likuma prasību ievērošana.

4.3.2. Kā iestāde informē privātpersonas, par kādiem jautājumiem un kādā veidā tās var vērsties iestādē ar iesniegumu?

Visām intervētajām iestādēm ir izveidotas mājas lapas internetā, kur personas var izlasīt aktuālo informāciju par iestādi, to kompetenci, uzzināt kā un par kādiem jautājumiem iestādē var vērsties. Iestādes mājas lapā ir norādījušas arī savu kontaktinformāciju un e-pastu, uz kuriem personas var sūtīt sev interesējošos jautājumus.

Vairums iestāžu sabiedrību par savu darbību informē ar preses izdevumu un televīzijas palīdzību, ir iestādes, kas rīko arī speciālus seminārus un izbrauc uz lauku reģioniem, lai sniegtu informāciju par iestādi un atbildētu uz personu interesējošajiem jautājumiem.

Iestādes ir norādījušas, ka privātpersonas var zvanīt pa tālruni un uzdot sevīs interesējošos jautājumus, kā arī personīgi ierodieties iestādē var konsultēties ar attiecīgo speciālistu.

Iestāžu aktivitātes un tehniskie līdzekļi, kas tiek izmantotas, lai veicinātu privātpersonu līdzdalību valsts pārvaldē

[x] – šāda iespēja ir paredzēta vai šāda aktivitāte ir regulāri izmantota

	Iestāde	www	e-pasts	konsultācijas	Publikācijas	Semināri, Konferences
22.	Finanšu ministrija	X	X	X	X	
23.	Ekonomikas ministrija	X	X	X	X	
24.	Iekšlietu ministrija	X			X	

25.	Zemkopības ministrija	X	X	X	X	X
26.	Labklājības ministrija	X	X	X	X	
27.	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija	X	X	X	X	
28.	Tieslietu ministrija	X	X	X	X	
29.	Latvijas valsts prezidenta kanceleja	X				
30.	Valsts ieņēmumu dienests	X	X	X	X	X
31.	Valsts kase	X	X	X		
32.	Iepirkumu uzraudzības birojs	X		X	X	
33.	Centrālā statistikas pārvalde	X		X	X	X
34.	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija	X	X		X	X
35.	VAS "Privatizācijas aģentūra"	X	X	X		
36.	Nodarbinātības valsts aģentūra	X	X	X	X	X
37.	Valsts Darba Inspekcija	X	X	X	X	X
38.	Valsts policija	X		X		X
39.	Ieslodzījumu vietu pārvalde	X	X	X	X	X
40.	Pārtikas un veterinārais dienests	X	X	X	X	X
41.	Datu valsts inspekcija	X	X	X	X	X
42.	Valsts vides dienests	X		X		

4.3.3 Kāda ir iestādes rīcība, saņemot iesniegumu no vairākām privātpersonām, un kāda ir iestādes rīcība, saņemot vairākus vienas privātpersonas vai vairāku privātpersonu iesniegumus, kas pēc būtības ir vienāda satura?

Iestādes rīkojas atbilstoši Iesnieguma likuma prasībām. Viena no iestādēm atbildēja, ka, tā ir saņēmusi iesniegumus no vairākām privātpersonām un vairākus vienas privātpersonas iesniegumus vai vairākus privātpersonu iesniegumus, kas pēc būtības ir vienāda satura. Šādā situācijā ministrija nosūta vienu kopīgu atbild pirmajai privātpersonai, kas parakstījusi iesniegumu, vai iesniegumā norādītajam adresātam, vai katram adresātam atsevišķi (ja to nav daudz). Citas iestādes sniedz atbildi katram iesniedzējam. Šajā ziņā nav vienveidīgas prakses, bet pamatā tiek ievērotas likuma prasības.

4.3.4. Kā iestāde izvērtē, vai uz attiecīgo iesniegumu ir vai nav nepieciešams sniegt atbildi pēc būtības? Kāda ir iestādes rīcība, ja iesnieguma saturs neprasa atbildi pēc būtības?

Iestādes praktiski cenšas sniegt atbildes uz visiem iesniegumiem, arī uz tiem, kas pilnībā neatbilst Iesnieguma likumā noteiktajām iesnieguma prasībām. Ļoti reti ir gadījumi, kad uz iesniegumu neatbild. Ir gadījumi, kad iestādes uzskata, ka persona ir pieprasījusi informāciju, savukārt tiesa interpretē, ka nepieciešams sniegt atbildi pēc būtības.

4.3.5. Kā iestāde veicina privātpersonu līdzdalību valsts pārvaldē (izņemot atbilžu sniegšanu uz iesniegumiem)?

Iestāde, lai veicinātu personas privātpersonas līdzdalību valsts pārvaldē, ir izveidojusi iespēju iestādes interneta mājas lapā uzdot jautājumus un saņemt atbildes uz privātpersonu interesējošajiem jautājumiem. Vairāku iestāžu mājas lapās ir iekļauta tādas sadaļa „Biežāk uzdotie jautājumi”, „Aktualitātes”, kur privātpersonas var iepazīties ar citu personu uzdotajiem jautājumiem un uz tiem saņemtajām atbildēm. Iestāžu mājas lapās pamatā ir norādīta apmeklētāju pieņemšanas kārtība.

4.3.6. Kā iestāde informē sabiedrību par savu darbību, citiem savas kompetences jautājumiem, paveiktajiem un plānotajiem darbiem, normatīvo aktu projektiem, budžetu un tā izlietojumu?

Visas aptaujātās iestādes aktuālo informāciju sniedz savā mājas lapā, atsevišķas iestādes sabiedrību informē ar preses izdevumu un televīzijas starpniecību.

4.3.7. Kāda ir iestādes rīcība, saņemot iesniegumu no privātpersonas par jautājumiem, kas skar valsts noslēpumu, ierobežotas pieejamības informāciju, citu personu sensitīvus (aizsargātus) datus?

Iestādes sniedz atbildi, ka gadījumā, ja saņem iesniegumu no privātpersonas par jautājumiem, kas skar valsts noslēpumu vai ierobežotas pieejamības informāciju, citu personu sensitīvus datus, iestādes amatpersonas rīkojas atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam. Piemēram, iestādei ir noteikts ierobežotas pieejamības informācijas saraksts, atbildīgā amatpersona izvērtē iespēju privātpersonai sniegt pieprasīto ierobežotas pieejamības informāciju. Ja privātpersonai ir iespējams sniegt pieprasīto ierobežotas pieejamības informāciju, tad to sniedz tikai pēc tam, kad tā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā ir parakstījusi saistības informāciju izmantot tikai savā pieprasījumā norādītajiem mērķiem.

4.3.8. Kādi ir raksturīgākie gadījumi, kad iestādes atbilde uz iesniegumu tiek apstrīdēta un (vai) pārsūdzēta Administratīvajā tiesā? Norādiet iemeslus, kas privātpersonu neapmierina.

Ieslodzījumu vietu pārvalde sniedza atbildi, ka pašlaik Administratīvajā tiesā atrodas 500 lietas. Citas no iestādēm ir norādījušas, ka pašlaik tiesvedībā atrodas tikai viena vai pāris lietas, kā arī viena no iestādēm atbildēja, ka privātpersonas nav pārsūdzējušas uz iesniegumu sniegto iestādes viedokli (atbildi) Administratīvajā tiesā.

Iestādes norādīja, ka visbiežāk personas apstrīd un pārsūdz iestādes faktisko rīcību vai arī tad, ja uzskata, ka iestāde nav sniegusi atbildi pienācīgā termiņā un kārtā. Lielākais tiesvedības lietu skaits ir saistīts ar ieslodzīto iesniegumiem, ar kuriem saskaras Tieslietu ministrija un Ieslodzījumu vietu pārvalde.

Atvasinātās publiskās personas un privātpersonas, kurām deleģēta kāda valsts pārvaldes funkcija joprojām neizprot, ka Iesnieguma likums attiecas arī uz tām, tāpēc

šādos gadījumos informācijas sniegšanas atteikumi vispār, var radīt tiesvedības Administratīvajā tiesā tieši šādas neizpratnes dēļ. Tas nozīmē, ka minētajām organizācijām trūkst dziļākas izpratnes par Valsts pārvaldes iekārtas likumā, Administratīvā procesa likumā noteikto valsts un pašvaldības iestādes jēdzienu un šādā gadījumā Iesnieguma likuma nepiemērošana ir sekundāra problēma. Primārā problēma ir izpratne par jēdziena „valsts un pašvaldība” piemērošanu vispār.

5. Latvijas Republikas tiesu prakses analīze

5.1. Tika analizēti šādi Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta tiesu spriedumi un blakus sūdzību lietās - lēmumi (turpmāk tekstā - Senāta nolēmumi) no 2007. – 2011.gadam (kopā 26 nolēmumi):

Senāta nolēmumi 2007.gadā: 08.03.2007. lēmums lietā Nr.SKA-69/2007; 08.06.2007. spriedums lietā Nr.SKA-194/2007.

Senāta nolēmumi 2008.gadā: 11.01.2008. spriedums lietā Nr.SKA-47/2008; 17.01.2008. lēmums lietā Nr.SKA-104/2008; 21.08.2008. spriedums lietā Nr.SKA-22/2008; 26.09.2008. spriedums lietā Nr. SKA-525/2008; 16.10.2008. spriedums lietā Nr.SKA-394/2008.

Senāta nolēmumi 2009.gadā: 11.09.2009. spriedums lietā Nr.SKA-623/2009; 14.09.2009. lēmums lietā Nr.SKA-916/2009; 16.09.2009. spriedums lietā Nr.SKA-241/2009; 29.10.2009. spriedums Nr.SKA-362/2009; 11.12.2009. spriedums Nr.SKA-672/2009; 02.11.2009. lēmums lietā Nr.A42584107; 14.12.2009. spriedums lietā Nr.SKA-916/2009; 04.12.2009. lēmums lietā Nr.SKA-917/2009.

Senāta nolēmumi 2010.gadā: 06.05.2010. spriedums lietā Nr.SKA-193/2010; 12.01.2010. spriedums lietā Nr.SKA-221/2010; Senāta 09.02.2010. spriedums lietā Nr.SKA-219/2010; Senāta 09.02.2010. spriedums lietā Nr.SKA-214/2010; 10.06.2010. spriedums Nr.SKA-270/2010; 20.04.2010. spriedums lietā Nr.SKA-286/2010; 14.05.2010. spriedums lietā Nr.SKA-511/2010; 29.07.2010. spriedums lietā Nr.A42618208 A01634-10/19; 01.07.2010. spriedums lietā Nr.SKA-347/2010.

Senāta nolēmumi 2011.gadā: 12.01.2011. lēmums Nr. SKA-221/2011.

Veicot pētījumu, pamatā netika analizēti Administratīvās apgabaltiesas spriedumi, ņemot vērā, ka saskaņā ar Iesniegumu likuma 10.panta ceturto daļu – *pieteikumu par administratīvo aktu var iesniegt Administratīvajā rajona tiesā. Tiesas spriedumu var pārsūdzēt, iesniedzot kasācijas sūdzību Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentam.* Ir aplūkots viens spriedums, kuru taisījusi Administratīvā apgabaltiesa attiecībā uz privātpersonas pieteikumu saistībā ar likuma „Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās” paredzēto tiesību realizāciju: 01.12.2006. Administratīvās apgabaltiesas spriedums lietā Nr.AA1310-06/3.

Latvijas Republikas Satversmes tiesa vienā spriedumā ir analizējusi Latvijas sodu izpildes kodeksa normu atbilstību Satversmes 104.pantam²⁰.

Spriedumi ir izmantoti atziņu un secinājumu izdarīšanai šā pētījuma sadaļas nobēigumā par Satversmes 104.panta tiesību apjoma izpratni, kā arī sadaļā par Iesniegumu likuma normu regulējuma analīzi.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts ir konsekventi veicis gan Satversmes 104.panta, gan Iesniegumu likumā noteikto personas tiesību satura un tā apjoma interpretāciju, kuram ir liela nozīme šā likuma tiesību normu piemērošanai praksē

²⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006.gada 6.februāra spriedums lietā Nr.2005-17-01.

iestādēs. Tas nozīmē, ka katrai valsts pārvaldes iestādei ir jāņem vērā ne tikai tās tiesas atziņas, kas izdarītas tiesvedības procesos ar konkrētās iestādes privātpersonām, bet jāanalizē un jāseko līdzi arī citu iestāžu tiesvedības procesu iznākumiem.

Saskaņā ar Satversmes tiesas spriedumu ieslodzītajiem arī izciešot jebkāda veida disciplinārsodu (tai skaitā ievietošana izolatorā) ir tiesības veikt saraksti ar valsts un pašvaldību iestādēm saskaņā ar Latvijas sodu izpildes kodeksa 50.pantu, kur ar jēdzienu *valsts iestāde* atbilstoši Satversmes tiesas spriedumam ir jāizprot arī pašvaldība vai tās iestāde. Savukārt atbilstoši Senāta nolēmumiem ar jēdzienu *valsts iestāde* jāsaprot arī citas atvasinātas publisko tiesību juridiskās personas.

Tiesu prakse norāda, ka Iesniegumu likuma 10.panta piemērošana attiecībā uz personas tiesībām pārsūdzēt neatbildēšanu uz iesniegumu, kā faktisko rīcību, būtiski ir noskaidrot personas nodomu attiecībā uz iesniegumā izteiktajiem lūgumiem. Proti, jānoskaidro jautājums par to, vai persona ir vēlējusies ar iesniegumu mainīt savu subjektīvo tiesību apjomu vai tikai saņemt atbildi uz iesniegumu. Šo vērtējumu veic Administratīvā rajona tiesa, pieņemot pieteikumu par neatbildēšanu uz iesniegumu, kā pieteikumu par faktisko rīcību – bezdarbību.

Tiesu prakse norāda, ka neatkarīgi no tā, vai iestāde, kurā persona vērsas ar iesniegumu ir uzskatāma par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē, Iesniegumu likuma 10.panta otrā daļa ir interpretējama tādā veidā, ka ja iestāde nesniedz atbildi, tad tiesību norma norāda, ka neatbildēšana ir pārsūdzama, kā faktiskā rīcība. Tāpēc šāda neatbildēšana administratīvajā tiesā tiks skatīta, kā faktiskā rīcība, pat tad, ja tā nav uzskatāma par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē. Šāda interpretācija attiecas pat uz privātpersonām, kuras veic kādu valsts pārvaldes deleģēto uzdevumu. Šādu interpretāciju bija paredzējuši jau Priekšlikumu un sūdzību likuma projekta izstrādātāji saskaņā ar projekta anotāciju. Tomēr neatbildēšanu var, kā faktisko rīcību pārsūdzēt tikai tad, ja iesniegumā izteiktais jautājums skar publisko tiesību sfēru, nevis privāto tiesību sfēru.

Tiesu prakse norāda uz to, ka, no vienas puses – personai nav tiesību uz noteikta satura atbildi. No otras puses, - ja persona nav saņēmusi atbildi, kādu tā vēlējas vai uzskata, ka nav saņēmusi pilnībā, ir piemērojama Iesnieguma likuma 10.panta otrā daļa – neatbildēšana daļā uz personas jautājumiem (kas var būt arī privātpersonas subjektīvs viedoklis), tomēr pārsūdzama, kā faktiskā rīcība.

Iestādes atteikums sniegt atbildi pārsūdzams, kā nelabvēlīgs administratīvais akts.

No Senāta 04.12.2009. lēmuma lietā Nr.SKA-917/2009 izriet, ka persona, kas ar elektroniskā pasta starpniecību ir iesniegusi blakus sūdzību tiesai elektroniski bez droša elektroniskā paraksta, ir uzskatāma par blakus sūdzību tikai bez paraksta, kur persona šo trūkumu ir tiesīga novērst. Ja šo Senāta nolēmuma interpretāciju izmanto

attiecībā uz Iesnieguma likumu, tad ne vienmēr būs piemērojams Iesnieguma likuma 2.panta ceturtnās daļas 2.punkts, ja persona tomēr atsūta tādu pašu, bet parakstītu iesniegumu uz papīra. Šādā gadījumā diskutējams ir jautājums par atbildes sniegšanas termiņiem, jo faktiski tad atbildes termiņš jāsāk skaitīt no tā iesnieguma saņemšanas dienas, kas nosūtīts pa elektronisko pastu.

5.2. Būtiskākās judikatūras atziņas

[5.2.1.] Persona nevar pārsūdzēt tiesā iestādes izdotu atbildi uz iesniegumu kā administratīvo aktu, ja ar to netiek grozītas, nodibinātas, konstatētas vai netiek izbeigtas konkrētas tiesiskās attiecības. Šajā gadījumā iestādes atbildes vēstule ir informatīva rakstura atbilde. (Senāta 2009.gada 2.novembra lēmums lietā Nr.A42584107).

[5.2.2.] Saskaņā ar Iesniegumu likuma 4.panta pirmo daļu, ja iesniegums attiecas uz citu iestādi, iestādei, kas saņēmusi iesniegumu ne vēlāk kā septiņu darba dienu laikā no iesnieguma saņemšanas, ir jāpārsūta iesniegums pilnībā vai kādā tā daļā kompetentajai iestādei, informējot par to privātpersonu. Taču Iesniegumu likums nepieļauj pārsūtīt iestādes kompetencē esošu iesniegumu atbildes sniegšanai citam tiesību subjektam. (Senāta 2010.gada 29.septembra spriedumu lietā Nr.A42618208 A01634-10/19).

[5.2.3.] Senāta 2010.gada 29.septembra spriedumā lietā Nr.A42618208 A01634-10/19, Senāts ir norādījis, ka, ja iesniegumā izklāstītais jautājums attiecas uz privāto tiesību jomu, iztrūkst viena no faktiskās rīcības pazīmēm, tādējādi attiecīgās iestādes darbības nevar būt vērtējamas administratīvā procesa kārtībā. Tātad būtiska prasība, lai administratīvā procesa kārtībā varētu skatīt iestādes faktisko rīcību, šai faktiskajai rīcībai ir jābūt publisko tiesību jomā.

[5.2.4.] Senāta 2010.gada 29.septembra spriedumā lietā Nr.A42618208 A01634-10/19 tiesas ieskatā Iesniegumu likums nav piemērojams gadījumos, kad persona vēršas iestādē, lūdzot palīdzību privāto tiesību jomā ietilpstoša strīda risināšanā.

[5.2.5.] Latvijas Republikas Satversmes 104.pants garantē personas tiesības vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumu un saņemt atbildi pēc būtības. Arī Iesniegumu likums nosaka, ka personai ir tiesības saņemt atbildi pēc būtības. „Atbilde pēc būtības” nozīmē to, ka ir sniegta atbilde par personas uzdotajiem jautājumiem. Taču tas negarantē personai tiesības saņemt konkrēta satura atbildi, kur būtu pausts tieši tāds viedoklis par jautājumu, kā persona to vēlas. Līdz ar to persona nevar prasīt, lai tiesa uzliek par pienākumu iestādei izdot konkrēta satura atbildi. (Senāta 2010.gada 29.septembra spriedums lietā Nr.A42618208 A01634-10/19).

[5.2.6.] Senāta 2010.gada 14.maija lēmumā lietā Nr.SKA-511/2010 ir aprakstīta situācija, kad rajona tiesa atteicās pieņemt pieteicēja pieteikumu, norādot, ka Administratīvās rajona tiesas Jelgavas tiesu nama priekšsēdētājas vēstule nav atteikums izsniegt pieteicējam viņa pieprasīto dokumentu kopijas no lietas Nr.Co7061804 materiāliem, jo vēstulei ir informatīvs raksturs. Proti, ar vēstuli norādīts, ka par tiesu sniegtajiem maksas pakalpojumiem jānorēķinās pirms pakalpojumu saņemšanas. Tādējādi ar vēstuli pieteicējam netiek radītas tiesiskas sekas. Secināms, ka minētajai vēstulei trūkst galīgā noregulējuma rakstura (nav nedz atteikts izdot pieprasīto informāciju, nedz arī nolemts sniegt pieprasīto informāciju). Tādējādi vēstule ir starpdarbība administratīvā akta izdošanas procesā. Par šo rajona tiesas lēmumu pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību. Skatot blakus sūdzību tiesa ir norādījusi, ka no pieteikuma izriet, pieteicējs nepiekrīt tieši šim nosacījumam – maksas pieprasīšanai par informāciju. Tādējādi pieteicējs ir pārsūdzējis administratīvo aktu daļā par nosacījumu. Šāds pieteikums ir pakļauts tiesai, bet tiesneša norāde uz vēstules kā starpdarbības raksturu nav pamatota, jo attiecībā uz pieteicēja pārsūdzēto informācijas sniegšanas nosacījumu iestādes lēmumam ir galīgā noregulējuma rakstus. Ņemot vērā minēto, Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmums atceļams daļā, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu daļā par dokumentu kopiju izsniegšanu no lietas Nr.Co7061804 materiāliem un atlīdzinājumu par šo kopiju neizsniegšanu. Pieteicēja blakus sūdzība šajā daļā ir pamatota. (Senāta 2010.gada 14.maija lēmums lietā Nr.SKA-511/2010).

[5.2.7.] Saskaņā ar Iesniegumu likuma 10.pantu iestādes rīcība, neatbildot uz iesniegumu, tiek kontrolēta Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Neatbildēšana uz iesniegumu ir apstrīdama un pārsūdzama kā iestādes faktiskā rīcība. Neatbildēšana uz iesniegumu kā faktiskā rīcība vērtējama tikai tad, ja persona iestādē vērsusies, lai iegūtu iestādes viedokli, izziņu vai informāciju par kādu sabiedrisku vai citu jautājumu, ar kuru netiek mainītas personas subjektīvās tiesības. (Senāta 2010.gada 9.februāra lēmums lietā Nr.A8025509/3, SKA-219/2010).

[5.2.8.] Faktiskās rīcības jēdziens ir jāinterpretē sašaurināti, jo pieteikumu pamatā var iesniegt privātpersonas, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas, tas ir, jāpastāv personas subjektīvajām tiesībām. Lai noteiktu, vai pastāv subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šiem jautājumiem: (i) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes kaut ko prasīt, (ii) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvalde neiejauktos viņas tiesībās. (Senāta 2005.gada 15.marta lēmums lietā Nr.SKA-148).

[5.2.9.] Iesniegumu likums aizsargā personas tiesības piedalīties valsts pārvaldē, tādēļ Iesniegumu likuma 10.pantā minētā administratīvo tiesu kontrolei pakļautā iestādes rīcība ir aplūkojama kopsakarā ar personas iesnieguma mērķi. Proti, personas iesnieguma mērķim jābūt vērstam uz līdzdalību valsts pārvaldē (piemēram,

persona iesniegumu iestādei iesniegusi, lai piedalītos valsts pārvaldē, vai persona vēlas saņemt informāciju par valsts pārvaldes jautājumu). (Senāta 2010.gada 9.februāra lēmums lietā Nr.SKA-219/2010).

[5.2.10.] Informācijas atklātības likuma 2.panta pirmās daļas, 10.panta pirmās daļas un 15.panta pirmās daļas izriet, ka pieprasīt informāciju iestādei ir tiesīgas privātpersonas, kuras attiecīgi ir tiesīgas pārsūdzēt tiesā iestādes administratīvo aktu par atteikšanos izsniegt informāciju vai faktisko rīcību par informācijas nesniegšanu. (Senāta 2010.gada 9.februāra lēmums lietā Nr.A42962709, SKA – 214/2010).

[5.2.11.] Lai izvērtētu, vai informācijas nesniegšana ir pārsūdzama administratīvā procesa kārtībā, izšķiroša nozīme piešķirama informācijas pieprasījumu saturam un starp informācijas pieprasītāju un iestādi pastāvošajām attiecībām - lietas apstākļiem pēc to satura, nevis formas. Proti, būtiski noskaidrot, vai persona informāciju prasījusi, īstenojot savas kā cilvēka pamattiesības saņemt informāciju, vai īstenojot savas kā valsts amatpersonas pilnvaras saņemt informāciju savu dienesta pienākumu veikšanai. Izšķiroša nozīme ir nevis tam, uz kādām tiesību normām persona savos informācijas pieprasījumos atsaukusies vai kā personas pieprasījumus vērtējusi iestāde, bet gan tam, kādu tiesisko attiecību ietvaros pēc būtības informācijas pieprasījumi izteikti. Ja persona iestādei prasa informāciju kā valsts varas subjekts (amatpersona), īstenojot savas kā valsts amatpersonas pilnvaras saņemt informāciju savu dienesta pienākumu veikšanai, strīdi par pieprasītās informācijas nesniegšanu vai nepienācīgu sniegšanu nav pakļauti izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā (Senāta 2008.gada 29.septembra spriedums lietā SKA-525/2008).

[5.2.12.] Senāta 2009.gada 14.decembra lēmumā lietā Nr.A7040709, SKA - 916/2009 Senāts ir skatījis jautājumu, vai Valsts prezidents ir uzskatāms par iestādi Iesnieguma likuma izpratnē un attiecīgi vai uz Valsts prezidentu attiecas Iesniegumu likums. Iesniegumu likuma 2.panta pirmā daļa regulē minētā likuma darbības jomu. Šī norma paredz, ka likums nosaka kārtību, kādā privātpersona iesniedz un iestāde vai privātpersona, kas īsteno valsts pārvaldes uzdevumus, izskata dokumentu, kurā ietvertas iestādes kompetencē esošs lūgums, sūdzība, priekšlikums vai jautājums, un atbild uz to, kā arī nosaka kārtību, kādā iestāde pieņem apmeklētājus. Senāta ieskatā Iesniegumu likuma regulējums attiecas ne tikai uz valsts pārvaldes iestādēm, bet uz visiem Latvijas valsts orgāniem, arī Valsts prezidentu, visām valsts varu īstenojošām institūcijām. Tā kā Iesniegumu likuma 10.panta otrā daļa paredz, ka neatbildēšana uz iesniegumu ir pārsūdzama kā iestādes faktiskā rīcība, Senāts atzīst, ka nav pamata izvērtēt, vai Valsts prezidents ir uzskatāms par iestādi Administratīvā procesa likuma 1.panta izpratnē. Likumdevējs ir izšķīries, ka neatkarīgi no tā, vai Valsts prezidents, atbildot uz iesniegumu, īsteno valsts pārvaldes funkcijas Administratīvā procesa likuma izpratnē, viņa rīcība, neatbildot uz iesniegumu, ir izskatāma Administratīvā procesa likuma kārtībā kā faktiskā rīcība.

[5.2.13.] Ņemot vērā lietas apstākļus, ka Rīgas dome pamatoti varēja secināt, ka iesniegums attiecas uz privāttiesisku strīdu, nav uzskatāms, ka konkrētā iesnieguma mērķis būtu saistīts ar līdzdalību valsts pārvaldē, kas atbilstoši Iesniegumu likuma 1.pantam ir tiesību saņemt atbildi pēc būtības pamatā. Līdz ar to tiesvedība lietā ir izbeidzama sakarā ar to, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā (Senāta 2010.gada 4.jūnija spriedums lietā Nr.SKA-270/2010).

[5.2.14.] Tiesības uz informāciju plašāk ir regulētas Informācijas atklātības likumā, kurš noteic kārtību, kādā personas ir tiesīgas iegūt informāciju iestādē. Kārtība, kādā īstenojamās tiesības vērsties iestādē ar iesniegumu un saņemt atbildi pēc būtības, šobrīd ir noteikta Iesniegumu likumā, bet pirms tam tā bija paredzēta likumā „Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās”. Saskaņā ar minētajiem likumiem iesniegums var ietvert personas lūgumu, sūdzību, priekšlikumu vai jautājumu, uz kuru iestādei ir jāsniedz motivēta atbilde. (Senāta 2009.gada 16.septembra spriedums lietā Nr.SKA – 241/2009).

[5.2.15.] Ir nošķirami tādi personas iesniegumi iestādei, kuru mērķis ir saņemt informāciju, no iesniegumiem, kuru mērķis ir mainīt konkrētas tiesiskās attiecības publisko tiesību jomā (Senāta 2009.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-362/2009 - 7.punkts).

[5.2.16.] Informācijas atklātības likuma 2.panta pirmajā daļā noteikts, ka šā likuma mērķis ir nodrošināt, lai sabiedrībai būtu pieejama informācija, kura ir iestādes rīcībā vai kuru iestādei atbilstoši tās kompetencei ir pienākums radīt. No aplūkotās tiesību normas izriet, ka personai ir tiesības prasīt no iestādes arī tādu informāciju, kura nav iestādes rīcībā, ja vien iestādei šī informācija ir jārada. (Senāta 2009.gada 16.septembra spriedums lietā Nr.SKA – 241/2009).

[5.2.17.] Administratīvā procesa kārtībā var skatīt neatbildēšanu uz iesniegumu, atbildes nesniegšanu uz iesniegumu likumā noteiktajā termiņā vai kārtībā. (Senāta 2010.gada 12.janvāra lēmums lietā Nr.SKA -221/2011).

[5.2.18.] Ja iestādei tiek lūgta gan informācija, gan arī atbilde pēc būtības, tad ir piemērojams gan Informācijas atklātības likums, gan Iesniegumu likums. (Senāta 2010.gada 12.janvāra lēmums lietā Nr.SKA -221/2011).

[5.2.19.] Neatbildēšana uz iesniegumu saskaņā ar Iesniegumu likuma 10.panta otro daļu ir apstrīdama un pārsūdzama kā iestādes faktiskā rīcība. Pēc Senāta domām šī norma ietver arī gadījumus, kad persona iebilst saņemtās atbildes saturam tādā ziņā, ka uzskata, ka iestāde nav sniegusi atbildi uz uzdoto jautājumu. Personas tiesības saņemt atbildi pēc būtības (kas vienlaikus nozīmē valsts pienākumu atbildi pēc būtības sniegt) paredz Satversmes 104.pants. Arī no Iesniegumu likuma normām secināms iestādes pienākums sniegt atbildi pēc būtības jeb, citiem vārdiem, atbilstoši uzdotajam jautājumam (Iesniegumu likuma 2., 3.,4.,5.pants). Ja iestāde nav sniegusi

atbildi pēc būtības, tad Iesniegumu likuma 10.panta otrā daļas izpratnē uzskatāms, ka iestāde nav atbildējusi uz iesniegumu. (Senāta 2010.gada 12.janvāra lēmums lietā Nr.SKA -221/2011).

[5.2.20.] Termins *sakaru institūcija* Administratīvā procesa likuma 43.panta ceturtajā daļā ir interpretējams plaši, ar to saprotot gan pasta komersantu, kas sniedz Pasta likumā minētos pakalpojumus, gan komersantu, kas nodrošina elektroniskā pasta pakalpojumus. Proti, ar to saprotams gan pasta komersants, kas sniedz Pasta likumā minētos pakalpojumus, gan komersants, kas nodrošina elektroniskā pasta pakalpojumus. To apstiprina apstākļi, ka tiesai ir pienākums pieņemt ne tikai dokumentus, kas sūtīti pa pastu, bet saskaņā ar Elektronisko dokumentu likumu – arī elektroniskos dokumentus, kas sūtīti pa elektronisko pastu. Turklāt pienākums pieņemt dokumentus elektroniskā formā neattiecas vienīgi uz gadījumiem, kad dokumentam ir drošs elektroniskais paraksts. Senāta ieskatā dokuments, kas nosūtīts pa elektronisko pastu bez droša elektroniskā paraksta ir pielīdzināms neparakstītam, pa pastu nosūtītam dokumentam. Šādu trūkumu var novērst vēlāk iesniedzot parakstītu dokumentu (Senāta 04.12.2009. lēmums lietā Nr.917/2009).

[5.2.21.] Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2006.gada 6.februāra spriedumu lietā Nr.2005-17-01 pēc Valsts cilvēktiesību biroja pieteikuma vērtēja vai Latvijas sodu izpildes kodeksa 74.panta pirmās daļas vārdi „nosūtīt vēstules” atbilst 89., 92. un 104.pantam saistībā ar to, ka minētā kodeksa tiesību norma nosaka aizliegumu nosūtīt vēstules gadījumā, kad piemērots disciplinārsods: ievietošana izolatorā. Satversmes tiesa konstatēja, ka Latvijas sodu izpildes kodeksa izpratnē termins vēstule ir tulkojams sašaurināti, neietverot tajā iesniegumus un sūdzības. Bez tam cita norma paredz tiesības iesniegt iesniegumus valsts iestādēm. Ņemot vērā iepriekšminēto, Satversmes tiesas secina, ka apstrīdētā norma neliedz notiesātajam nosūtīt priekšlikumus, iesniegumus un sūdzības valsts un pašvaldību iestādēm un līdz ar to apstrīdētā norma neierobežo Satversmes 92. un 104.pantā noteiktās pamattiesības.

Ārvalstu un Eiropas Cilvēka tiesību tiesas prakses analīzes izpildes metodoloģija

Veicot ārvalstu tiesiskā regulējuma analīzi saistībā ar privātpersonu tiesībām vērsties ar iesniegumu (petīciju) iestādē, tiks aplūkots Igaunijas, Lielbritānijas, Vācijas un Nīderlandes, Lietuvas un Polijas tiesiskais regulējums, pētot iepriekš minēto valstu galvenos ārējos tiesību aktus.

Attiecībā uz konkrētajām valstīm tiks izvērtēts šāds valstīs pastāvošais regulējums: tiesības vērsties ar iesniegumiem vai petīcijas tiesību regulējums konstitūcijā, nacionālajā likumā.

Attiecībā uz Eiropas Cilvēka tiesību tiesas spriedumiem tiks analizēti spriedumi, kuros vērtēti jautājumi par personas tiesībām saņemt informāciju no valsts pārvaldes iestādēm, ņemot vērā, ka atsevišķās valstīs varētu nebūt tāds iesniegumu tiesiskais regulējums, kāds ir Latvijā. Savukārt iesniegumu jautājums Eiropas Cilvēka tiesību tiesā biežāk skatīts, kā personas tiesības saņemt informāciju no valsts pārvaldes. Tiks aplūkoti atsevišķi spriedumi pret Latviju, kur vairāk gan skatīts jautājums par tiesībām vērsties pie valsts kādā noteiktā valodā.

Tiks aplūkots regulējums attiecībā uz tiesībām vērsties ar iesniegumu un saņemt atbildi Eiropas Savienības institūcijās.

PwC sniedz revīzijas pakalpojumus, nodokļu, finanšu, juridiskās un uzņēmējdarbības konsultācijas ar mērķi palielināt klientu uzņēmumu vērtību un uzlabot organizāciju pārvaldes efektivitāti. Apvienojot vairāk nekā 161,000 cilvēku talantus un pieredzi 154 valstīs, mēs palīdzam izmantot jaunas iespējas un nodrošinām praktiskus padomus. Vairāk informācijas www.pwc.lv

©2010 PricewaterhouseCoopers SIA. Visas tiesības aizsargātas. Šajā dokumentā "PwC" nozīmē PricewaterhouseCoopers SIA, kas ir starptautiskā firmu tīkla PricewaterhouseCoopers International Limited dalībnieks, kurā katrai dalīborganizācijai ir atsevišķas un neatkarīgas juridiskās personas statuss.